

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בכל יום משבעת ימי בראשית יש חידוש משלו.
בשבעת השבועות של הספירה אנחנו משחזרים
את שבעת ימי בראשית, המתכללים זה בזה,
ומתרגמים את חידושי הבריאה לעבודת הנפש.
התבוננות־פשט חדשה בכוונות הספירה

[מתוך השיעור 'ספירת העומר במעשה בראשית']

תזריע־מצורע תשפ"א

תזריע-מצורע ה'תשפ"א

29 תורת האדם/רפואת המצורע
זהב שלמה
סדר יצירת הנבראים
ופרטי טהרת המצורע בעבודה

33 בור סוד
פרקי אבות - פרק ב משנה ט
מידות תלמידי רבן יוחנן בן זכאי

34 הסיפור החסידי
רבי שמואל מקאמינקא
מה הצדיק מחפש בגיהנם?

36 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
שינוי שם לועזי ומשיכת הלב בשידוכים

37 פאזל אור ט'לעדיס
ספור הספירה
רזי יספר לנו את סיפורם של
ימי ספירת העומר ותיקון המידות שבה

04 שכל, רגש וחוויה
נקודה מעובדת
תפיסת המציאות בעולמות התחתונים

05 ספירת העומר במעשה בראשית
ליל שש"פ (ח"א)
כוונה חדשה לספירת העומר
לפי סדר שבעת ימי בראשית

12 שבעת הרועים לפני ואחרי הצמצום
התוועדות ח' ניסן ח"ב
ה' מדרגות לפני הצמצום וה' מדרגות
אחרי הצמצום לאור תורת החסידות

18 קודמות של מודעות עצמית
בעולמות התחתונים
התוועדות ח' ניסן (ח"ג)
מ'השכלה' ל'עבודה' נפשית
בהבנת העולמות

26 הניגון החסידי
ניגון מספר 480
ניגון משבת וארא - ג' שבת תשפ"א

27 יחוד קוב"ה ושכינתיה
נועם אלימלך
יחוד הקב"ה עם הנשמה, התורה והתפילה

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלצ | אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
בשיתוף עמותת ואביטה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל הקוראים היקרים, שבת **תזריע-מצורע** על סף דלתנו ואתה גליון **נפלאות** נוסף מלא בכל טוב – שיעורים והתועדויות, כוונות, התבוננויות והשכלות, מאמרי עבודה ועוד. **השבוע בגליון:**

נפתח עם שיעור נוסף **משיבי של פסח בכפר חב"ד**, והשבוע **שיעור מלא בעבודה שאסור לפספס בשום אופן** – **כוונות ספירת העומר**. בהמשך לשנים האחרונות בהן הרב מלמד **כוונות חדשות של תיקון שבע מידות הלב** [שכל אחת כלולה משבע] במ"ט ימי הספירה, השנה הקביל הרב את שבע מידות הלב, **לשבעת ימי בראשית**, תוך הסבר מהו החידוש שבכל אחד מהימים ושייכותו לאחת מהספירות, תוך הרחבה וביאור עבודת השבוע הראשון של הספירה בהתכללות שבעת הימים ביום הראשון. **דואגים שהפסדתם את הכוונות של הימים שחלפו?** גם לזה יש עצה בשיעור. **אז למה אתם מחכים?**

נמשיך עם שני חלקים נוספים **משיעור ח' ניסן** [שחלקו הראשון התפרסם בגליון חג הפסח]. בחלק הראשון המופיע בגליון זה [אחרי שהתבאר בחלק הקודם, איך סדר פסח מופיע ופועל בכל **סדר ההשתלשלות שאחרי הצמצום** – עולמות א"ק ואבי"ע] מדלג הרב **למדרגות שקודם הצמצום** ומוסיף קומה של 5 מדרגות המהוות שרש לעולמות שאחר הצמצום, תוך ביאור שרשם של שבעת הרועים במדרגות אלה [עם **תוספת מעניינת ביותר**]. אמנם מדובר בשיעור **ל'משכילים**, אך מי שיתאמץ יזכה **להתבוננות יסודית בסדר ההשתלשלות באספקלריא חסידית**. בחלקו האחרון של השיעור, מרחיב הרב את ההתבוננות בסדר ההשתלשלות כשבתורף השיעור – פרק ב' שבו – מתבאר **כיצד כל ה'השכלה' שבשיעור פותחת פתח ל'עבודה' נפשית** בהבנת העולמות. **פרק חובה לכל אחד.**

שבת שלום ומבורך,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

שכל, רגש וחוויה

הוא הידיעה ברמה הגבוהה והמופשטת ביותר שלה – ידיעת השלילה. הנסיון להכיר את ה' דרך שלילת כל מה שמוכר לנו במציאות הוא פסגת השכל האנושי. התבוננות כזו מעוררת במורגש התעוררות אהבה עד כלות הנפש – מלאכי עולם הבריאה, השרפים, כלים ונשרפים בהתבוננותם באלקות, וכמותם גם הנשמות. זהו רגש עז, אך הוא 'מובלע' ומכוסה כולו בהתבוננות השכלית. התשתית של ידיעת השלילה ושל כלות הנפש לאלקות היא מוטבע שחווה "עולמות בהתחדשות" – מציאות שהרגע התהוותה יש מאין, והיא עדיין היולית, גמישה ונוזילה.

בעולם היצירה, עולם הרגש, המושכל הוא התבוננות באלקות על דרך החיוב, כפי שהיא מופיעה במציאות – התבוננות בגדולת ה' במציאות. התבוננות כזו מעוררת במורגש אהבה ויראה הממלאות את הנפש באופן מוחשי (כאשר 'יש מי שאוהב' ו'יש מי שירא'). במוטבע, תמונת העולם של איש-היצירה חווה את כללי המציאות, את סיווג המינים הביולוגיים ואת חוקי הטבע (שמייצרים תמונה של שלמות, 'צורות' מובהקות בתוך המציאות) – כל פרט נתפס בעיניו כחלק מהכלל, ולא כעומד בפני עצמו.

בעולם העשיה, העולם הנפרד והמוחשי שלנו, המושכל הוא השכל האנושי-המדעי המוכר לנו – השכל החוקר את המציאות הגלויה, מתוך תפיסת "אין לדיין אלא מה שעניו רואות", ומנסה להסיק ממנה מסקנות. המורגש של העולם הזה איננו רגש מרומם, אלא רגש טבעי וראוי – בגדרי ה"דרך ארץ" – של יחסי אנוש תקינים, אהבה טבעית בתוך המשפחה ובין החברים (כמו גם רתיעה טבעית ממה שמסכן את שלומו של האדם). המוטבע של עולם העשיה הוא תפיסת עולם מציאותית-פרטנית – תפיסה של 'זה מה יש', כאשר כל פרט חווה את עצמו באופן נפרד.

בדרך כלל, ההתבוננות ב"צלם אלהים", הופעת ה' "כמראה אדם", היא ההתבוננות בעץ החיים של הספירות בעולם האצילות. היתרון של ההתבוננות הזו הוא הפירוט והשלמות של הכוחות האלקיים שקיימים באצילות, אך החסרון הוא שהשלמות העליונה הזו פחות נוכחת בזירת הקיום שלנו – העולמות התחתונים. חשוב לנו לשאת עינים אל הופעת ה', או אפילו אל הצדיק השלם בו מופיעים כל הכוחות, אך עלינו גם להכיר את מקומו, בו משתקפת דמות פחות שלמה ומפורטת.

בכלל, העולמות התחתונים בריאה-יצירה-עשיה מקבילים לשלשה רבדים כלליים של הספירות, שלש קומות התייחסות – מושכל (חכמה-בינה-דעת, השכל)-מורגש (חסד-גבורה-תפארת, הרגש)-מוטבע (נצח-הוד-יסוד-מלכות, כחות המעשה, התפקוד וההרגלים המציאותיים). בפרט, שלש הקומות הללו מתקיימות בכל אחד מהעולמות – בכל עולם יש שכל, רגש וחוויה-מציאות יחודית לאותו עולם (שהיא הטבע שלו, הקיום הפשוט בתוכו). אפיון של שלשת הרבדים בכל עולם נותן לנו מבט חדש על מכלול האישיות, תפיסת-המציאות ועבודת ה' של נשמה השייכת לאותו עולם – דבר החשוב לכל אחד מאתנו, היהודים החיים בעולמות התחתונים וצריכים למצוא את הטוב שבהם ולעבוד את ה' מתוכם: בעולם הבריאה, עולם השכל, המושכל

שיעור

כוונה חדשה לספירת העומר

ספירת העומר במעשה בראשית

קיצור מהלך השיעור

בשיעור הראשון לגברים בשביעי של פסח, לאחר תפלת ערבית וספירת העומר של אותו יום, לימד הרב **כוונה חדשה של ספירת העומר** (כנהוג בשנים האחרונות). זו כוונה 'פשטית', לפיה שבעת שבועות הספירה הם שחזור של **השבוע הראשון של הבריאה** – בשבעת ימי בראשית חדש ה' ענין עיקרי בכל יום, וכל שבוע של הספירה הוא חזרה על אותם **שבעה חידושים** כפי שהם כלולים באחד מהם. אמנם לא זכינו לכוונה הזו מהערב הראשון של הספירה, אך "עבר זמנו בטל קרבנו – לא אמרין" (בדור של בעלי תשובה, שעסוקים כל ימיהם בהשלמת מה שהחמיצו לפני שחזרו בתשובה), ואפשר לכוון את הכוונה **גם לחפרע** – ולהמשיך בה בימים הבאים. בשיעור הרב הסביר את **ההתכללות** בשבוע הראשון, תוך העמקה והתבוננות בעניני 'עבודה' רבים שנרמזים בה, ומכאן ואילך – אם לא נזכה להשלמת ההתבוננות כולה – "תן לחכם ויחכם עוד".

שבעה חידושים בימי בראשית

להתבונן ולכוון את שבעת שבועות הספירה כהתכללות של שבעת ימי בראשית. בכל אחד מששת ימי בראשית, שבעה ימים עם שבת, התחדש משהו מיוחד בבריאה – וההתכללות של שבעת החידושים של הבריאה היא כוונה פשוטה לספירת העומר. לפעמים קל יותר לזהות מה החידוש ולפעמים צריך קצת להתאמץ

בקשו כוונה חדשה לספירת העומר. נגיד כעת התבוננות די פשוטה, שאיני זוכר אם אמרנו בעבר – יזכירו לי. ספירת העומר היא שבעה שבועות – התכללות של שבע פעמים שבע. אחד הדברים הפשוטים שמקבילים לשבע המדות הם שבעת ימי בראשית^א. לכן, אפשר

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ליל שש"פ אחרי ערבית (ח"ב). שביעי של פסח תשפ"א – כפ"ח.

(ובשיעורים בסוד ה' ליראיו בהתאם).

א ראה בפירוט סוד הוי' ליראיו ש"א פרקים יב"טז

יום ששי, כמו יום שלישי – שני הימים בקו האמצעי (תפארת ויסוד) – גם מורכב משני שלבים של בריאה. ביום ששי נבראו החיות וגם השיא והפסגה של הבריאה – האדם. ביום שלישי נאמר פעמיים "כי טוב" – הראשון של סיום בריאת היום השני והשני על בריאת היום השלישי, כנ"ל. גם ביום ששי נאמר פעמיים "טוב", הראשונה על בריאת החיות ("וירא אלהים כי טוב") והשניה "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"^ז, כאשר ה"טוב מאד" שייך בפרט לבריאת האדם. כאן אמנם יש "כי טוב" בבריאת היום החמישי, ועדיין ברור שבריאת בעלי החיים ביום ששי היא השלמה של הבריאה ביום חמישי – אם לא הייתי יודע שהחידוש של חי שייך ליום חמישי אולי הייתי מתבלבל, אבל אחרי שהגדרנו שזהו החידוש של יום חמישי ברור שבריאת בעלי החיים ביום ששי היא ההשלמה של החידוש הזה. אחרי זה מגיע החידוש של יום ששי עצמו, תכלית הבריאה – האדם, שיש בו נפש חיה עם תוספת של "דעה ודבור"^ח. זהו סיום ששת ימי בראשית.

גם בשבת, אף שלא היתה בה בריאה, יש חידוש – מהו? "באת שבת באת מנוחה נשלמה כל המלאכה"^ט. החידוש של שבת הוא המנוחה, התנועה של אור חוזר – לא במאמץ אלא באופן טבעי, במנוחה.

עד כאן, שבעת החידושים באופן כללי. אנחנו לומדים את החידוש רק כעת, אחרי שספרנו את הספירה של היום הששי, ולא התחלנו לכוון מתחלת הספירה, אבל "עבר זמנו בטל קרבנו..." [כל הקהל: "לא אמרינן!"]. הרב בחיוך: "לא אמרינן". אם היינו פוסקים – היינו פוסקים שגם מי ששכח לספור יכול להמשיך לספור בברכה"^י...

בשביל להסביר. נעבור קודם כל על שבעת החידושים:

ב"יום אחד" של מעשה בראשית, פשוט מאד, המאמר הוא "יהי אור ויהי אור"^א – החידוש הוא פשוט אור.

גם ביום השני, בו נאמר "יהי רקיע"^ב, החידוש הוא ברור – רקיע.

ביום שלישי קצת יותר מורכב. תחלת הבריאה של יום שלישי היא "יקוו המים... אל מקום אחד ותראה היבשה"^ג, אבל זהו לא החידוש של יום שלישי אלא ההשלמה של בריאת יום שני, שרק בסיומה נאמר "כי טוב" על בריאת יום שני. החידוש של יום שלישי הוא "תדשא הארץ"^ד, אלא שיש שם מספר סוגי מינים שצמחו, ואם רוצים לתמצת במלה אחת את החידוש של יום שלישי – זהו היום של הצומח.

ביום רביעי החידוש הוא המאורות. כאן צריך להבין קצת יותר לעומק מהו ההבדל בין אור, שקיים כבר מהיום הראשון, לחידוש של מאור ביום הרביעי. המאור הוא התעבות של האור, כדי שיוכל להאיר לעולם. ב"יום אחד" של מעשה בראשית יש רק את יחידו של עולם, הכל אחד ואין זולת, והאור הוא בעיקר "אור המאיר לעצמו" (כאשר האור שעל מנת להאיר לזולתו כלול באור המאיר לעצמו). המאור הוא התעבות של האור והפיכתו ל"אור המאיר לזולתו".

ביום חמישי שוב יש כמה נבראים – דגים, שרץ המים, עופות – וכמו ביום השלישי, אם רוצים לתמצת למלה אחת, החידוש הוא חי. המלה חיים מופיעה לראשונה ביום חמישי של הבריאה, בביטוי "נפש חיה". במעשה בראשית יש 469 מילים – המלה הראשונה היא "בראשית" והמלה האחרונה היא "לעשות" ואילו המלה האמצעית היא "חיה" של היום החמישי.

ז שם פסוק לא.

ח רש"י על בראשית ב, ז.

ט ע"פ רש"י שם פסוק ב.

י ראה שיעור שבת בראשית, כ"ד תשרי ע"ד פ"ה.

יא ראה הדעות בזה טוש"ע או"ח תפ"ט (וראה שו"ע אדה"ז תפ"ט, כד"כה).

ב בראשית א, ג.

ג שם פסוק ו.

ד שם פסוק ט.

ה שם פסוק יא.

ו שם פסוק כ.

עם בריאת האור
היו "אור וחשך
משתמשים
בערבוביא" –
האור והחשך
היו מעורבים
לגמרי, מעורים
זה בזה, "כמעד
איש וליות". "אור
וחשך משתמשים
בערבוביא" הוא
גם לשון תשמיש
– זיווג וחיבור

גם לשון תשמיש – זיווג וחיבור. היחוד של האור והחשך כאן הוא למעליותא, מצב של נשיאת הפכים (גם לשון נישואין). בשרש העליון, החשך הוא ההעלם העצמי שבבחינת "יחיד", "ישת חשך סתרו"^{יח}, ואילו האור הוא כבר בחינת "אחד" – כששניהם נכללים ב"יום אחד". חז"ל אומרים^{יט} כי האור ("יום") רומז ל"מעשיהם של צדיקים" והחשך ("לילה") ל"מעשיהם של רשעים" ובתחלה "איני יודע באיזה מהן חפץ". כתוב ש"צדיק ורשע לא קאמר"^כ וכעת

נפרש ש"לא קאמר" היינו שבמצב הראשוני לא מדברים על זה בכלל, "לא קאמר" צדיק או רשע, הנושא הזה 'לא פונקציה', כי כולם משתמשים בערבוביא. [הרב העיף מבט על כל המשתתפים בשיעור ואמר:] כאן כולם צדיקים?

דוגמה לכך היא סוד החשמל, שכולל שני הפכים – "חשות [בחשך]... ממללות [בגילוי אור, 'פתח פיך ויאירו דבריך']"^{כא} – כאשר בעולם האצילות שניהם מתקיימים בו זמנית. רק כאשר יורדים לעולם הבריאה בו אין נשיאת הפכים החיבור מתחלק לשתי מציאויות נפרדות, מכח ממד הזמן – "עתים חשות, עתים ממללות".

שוב, אור שבאור הוא האור העצמי, שאינו נבדל מן החשך, שמחובר לגמרי לחשך ההעלם העצמי^{כב}. ההבדלה בין האור ובין החשך שביום הראשון שייכת כבר ליום השני שנכלל בו:

לכן נלמד כעת גם את ההתכללות שהיה צריך לכוון בימים הקודמים:

אור שבאור

היום הראשון של ספירת העומר ("היום יום אחד לעומר") הוא אור שבאור – עצם האור של היום הראשון של הבריאה. האם האור, החידוש של היום הראשון, הוא הבריאה הראשונה? הפסוק "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" הוא השלישי בתורה. הפסוק לפניו, אחרי ה'כותרת' "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" (שלפי

רש"י והראב"ע היינו 'בראשית בראו וגו'), הוא "והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים" – עוד לפני האור ישנו חשך. זהו כלל, שאין אור שלא בא על רקע חשך^{כג} (רקע הוא לשון רקיע, החידוש של היום השני). אם החידוש היה האור לבדו, התורה היתה מתחילה "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" – אך האור-החידוש בא על רקע החשך שקדם לו, וכמאמר הידוע "ברישא חשוכא והדר נהורא"^{כד}. לפי הקבלה, החשך אינו רק העדר האור אלא בריאה בפני עצמה^{כה} ("בורא חשך" לפני "יוצר אור"^{כו}) – הבריאה יש מאין מתייחסת בייחוד לחשך). נמצא שביום ראשון ה' ברא את החשך אחר כך את האור.

יתר על כן, עם בריאת האור היו "אור וחשך משתמשים בערבוביא"^{כז} – האור והחשך היו מעורבים לגמרי, מעורים זה בזה, "כמעד איש וליות"^{כח}. "אור וחשך משתמשים בערבוביא" הוא

יח תהלים יח, יב.

יט בראשית רבה ג, ח.

כ נדה טז, ב.

כא ברכות כב, א.

כב חגיגה יג, ב.

כג נמצא שהחידוש של יום אחד – "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" – הוא לא רק אור אלא המציאות נושאת הפכים של חשך-אור.

יב ראה זהר ח"ב קפד, א.

יג שבת עז, ב.

יד ראה הדעות בזה במפענח צפונות פ"ו סימן ב.

טו ישעיה מה, ז.

טז ע"פ רש"י על בראשית א, ד.

יז מלכים א' ז, לו.

רקיע שבאור

ברבוע, שרש נבואת משה רבינו^ל, עליו נדרש "כל השביעין חביבין"^{לא}, סוד השבת).

חשך-אור רקיע מנוחה (כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה) משלימים ל-1024, **לב** ברבוע (**ד** בחזקת 5, **ב** בחזקת 10), מספר האותיות של קריאת שמע וכו'. שלש המדרגות הן כנגד ימים א-ב-ז של מעשה בראשית, המשלימים ל-י ("שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש ושיר מרובע"^{לב} גם יחד).

צומח שבאור

היום השלישי של הספירה, לפי הערכים שלנו כעת, הוא צומח שבאור^{לג}. בכל אחת מהדוגמאות נצטרך גם להבין את הצד השני של ההתכללות – יש צומח שבאור ויש אור שבצומח. האור שבצומח מתבטא בתופעה של פוטוסינתזה (שדברנו עליה בעבר באריכות^{לד}).

יש רעיון מהו הצומח שבאור? [זריחה]. נכון, זו דוגמה – צומח שבאור הוא שלא רק מאירה נקודה של אור, אלא שהאור מתחיל לצמוח. כל המדות הן חוויות, כל התכללות של שתי מדות היא חויה מיוחדת – ראית זריחה היא חויה של צומח שבאור, היום השלישי של ספירת העומה, תפארת שבחסד (הזריחה, "זורח השמש"^{לה}, היא במזרח, תפארת, ואז-מימין "הולך אל דרום"^{לו}, חסד).

מאור שבאור

היום הרביעי הוא המאור שבאור – התחלת התעבות האור מיניה וביה, כדי להאיר לזולת. האור שבאור הוא מפוזר, הוא אור כללי, והמאור

אחרי בריאת החשך והאור ביום ראשון נאמר "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך". יסוד ההבדלה שייך ליום השני, בו מתחדש הרקיע המבדיל בין מים למים (שבתחלה גם היו בערבובייה, "מים במים"^{לז}). אכן, בעוד ביום השני באמת מתחדשת המציאות של שניות, ביום ראשון ההבדלה היא רק יחסית, ואחרי החלוקה-ההבדלה בין האור ובין החשך, וקריאת השם הנבדל לכל אחד – "ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה" – מתברר כי הכל נכלל ב"יום אחד"^{לא}, הכל עדיין כלול באחדות ה'.

הכנעה-הבדלה-המתקה בימי בראשית

אם החידוש של היום השני הוא הבדלה, צריך לומר שהעניין של היום הראשון הוא הכנעה (בסוד הכנעה-הבדלה-המתקה המקובל ממורנו הבעל שם טוב^{לב}). נשיאת הפכים היא כאשר אין אגו – ברגע שיש מציאות צריך להכריע כך או כך, בין שתי האפשרויות, אך כשאין מציאות נפרדת אפשר לשאת הפכים. בפרט לפי הביאור הנ"ל ב"צדיק ורשע לא קאמר", על ידי תחושת הערבובייה הפנימית והעצמית של צדיק ורשע, יעקב ועשו בכפיפה אחת, בא האדם להכנעה. ההמתקה באה במנוחת שבת קדש – "מנוחה ושמחה אור ליהודים"^{לג} – "כי מתוק האור"^{לד}. בשבת קדש האור של יום אחד חוזר לקדמותו ממש ("כל אור חוזר חוזר לקדמותו"^{לז}), כרמוז בכך ש-אור עולה 207 ו-שבת עולה 702 – היפוך ספרות, וכן בכך שבפרשת שבת בראשית ("ויכלו גו'") יש **קדם** (ב"פ "ויכלו") אותיות (הרבוע של מעשה בראשית, **קדם** עולה זה

ל רש"י על במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).

לא ויקרא רבה כט, ט.

לב זהר ח"ג רכז, ב; הקדמת תקו"ז ג, א. ובכ"מ.

לג **צומח אור** = הוי' במשולש, הר"ת = אחד במשולש. אור צומח הוא אור שמח (ראה גם בחוברת מרבין בשמחה כל השנה עמ' 30).

לד היה בנושא סמינר באנגלית שעתידי לראות אור כספר בע"ה, וראה גם בספר להפוך את החשך לאור סוף פ"ז.

לה קהלת א, ה.

לו שם פסוק ו.

כד בראשית רבה ה, ב (ובכ"מ).

כה וראה לקו"ת ואתחנן ד"ה "וידעת היום" (ז, ד ואילך).

כו כש"ט (קה"ת) אות כח.

כז פיוט "מנוחה ושמחה" לליל שבת קדש.

כח קהלת יא, ז.

כט שער האמונה (אדהאמ"צ) פט"ו (ובהמשך שם). ובכ"מ.

יתכן שחנוך, שיחד יחודים על כל מעשה שעשה^מ, שהפק להיות מטטרו^{מא}, שר הפנים העליון, ע"שמו כשם רבו^{מב} – הוא "קל בדעתו לשוב ולהרשיע"? חס ושלום לומר כך! ההסבר הוא שחנוך היה "קל בדעתו לשוב ולהרשיע" – להחזיר בתשובה את כל הרשעים. אם חנוך היה מחזיר את כולם בתשובה לא היה לבעל-דבר מה לעשות, לא היתה בחירה, ולכן ה' לקח את חנוך לפני הזמן. כך, אמר רבי שלמה, גם רבי אהרן הגדול – שבכחו להחזיר את כולם בתשובה. מקובל^{מג} שרבי אהרן החזיר בתשובה שמונים אלף איש עד שנפטר בגיל 36. אהרן אותיות נראה^{מד} – "באורך נראה אור"^{מה} (היינו אור ממוקד ומכוון אלינו, להאיר לנו).

איך הוא החזיר בתשובה? הוא היה מגיע למקום ונעמד להתפלל באמצע הרחוב, ואנשים היו נמשכים אליו וחוזרים בתשובה^{מו}. היה לו כח להאיר את האור שלו כלפי חוץ. זהו חידוש – לכל הצדיקים יש אור, אבל אצל רובם ככולם בתחלה האור נסתה, כמו הבעל שם טוב שהתחיל כצדיק נסתר לפני שהתגלה. ההתגלות מההסתר היא משבר – יש צדיקים נסתרים שלא שורדים אותם, כפי שמסופר בהרבה סיפורים. רבי אהרן לא רק הופך לצדיק גלוי (מגלה את המאור

דעת היא הכח להתמקד – הידיעה בשביל מה ה' נתן לי את החכמה והבינה. יכול להיות שיש מישהו עם חכמה ובינה, חכם ונבון, אבל אין לו דעת – החכמה והבינה שלו מתפזרים להרבה ענינים, בלי לדעת במה להתמקד. הוא יכול להיות הגאון הכי גדול במחשבים, בלי לדעת שהקב"ה נתן לו את השכל בשביל לעסוק בתורה

שבו הוא הכח שלו להתמקד ולהאיר ענין מסוים, מציאות מסוימת. יש נושא עיקרי, שאי"ה נרחיב בו יותר מחר – להסביר מהי דעת. כתוב^{לז} שבעוד חכמה ובינה הם כלליים, דעת היא הכח להתמקד – הידיעה בשביל מה ה' נתן לי את החכמה והבינה. יכול להיות שיש מישהו עם חכמה ובינה, חכם ונבון, אבל אין לו דעת – החכמה והבינה שלו מתפזרות להרבה ענינים, בלי לדעת במה להתמקד. הוא יכול להיות הגאון הכי גדול במחשבים, בלי לדעת שהקב"ה נתן לו את השכל בשביל לעסוק בתורה. זהו דבר חשוב מאד, שצריך עוד להסביר אותו. כך, המאור שבאור הוא הידיעה של האדם מהי מטרת האור שלו ולמי הוא אמור להאיר.

יום רביעי של הספירה, י"ט ניסן, הוא יום ההילולא של רבי אהרן הגדול מקרלין. המגיד ממעזריטש הגדיר אותו כיד ימינו (ובאמת, ב"אנא בכח", הכוונה של היום הזה היא "ימינך") – ובכך רמז על הסתלקותו בי"ט כסלו בשנה שלאחר מכן. רבי שלמה מקרלין, תלמידו המובהק של רבי אהרן, הספיד אותו כשהוא מביא את דברי רש"י^{לח} (לפי המדרש^{לט}) על חנוך – "צדיק היה וקל בדעתו לשוב ולהרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו". כיצד

מ פרדס רמונים שכ"ב פ"ד.

מא תקו"ז ע (קוט, ב); פרקי היכלות רבתי פל"א אות ג.

מב סנהדרין לח, ב (מובא ברש"י על שמות כג, כא).

מג ראה מזקנים אתבונן מערכת רבי אהרן מקרלין אות ב.

מד זהר ח"ג קג, א.

מה תהלים לו, י.

מו וראה בשיעור י"ט ניסן תש"פ (פורסם בגליון פסח

השאת) בספירת הבינה וש"נ.

לז חיים וחסד מסכת פסחים אות תנה. וזה לשונו בהנוגע לענינו:

והנה יש ג' מוחין חב"ד והנה החכמה מלמדת לאדם אף אותן הדברים שאי"צ להם וכן הבינה אבל הדעת אינה מלמדת לאדם רק הדבר שצריך להתחבר.

לח על בראשית ה, כד.

לט בראשית רבה כה, א.

מהו האור היום? מה שאנחנו קוראים חשמל – הוא מבוסס על זרם חילופין, על אור שהולך וחוזר.

אדם שבאור

היום אנחנו ביום הששי של הספירה – האדם שבאור. מה פירושו? כשהאור לא רק צומח ולא רק חי – אלא הוא הופך להיות אדם שמדבר אליך, יש לו מסר ברור. כל הענין של פסח הוא פה-סח^{כב}, פתיחת הפה לדבה, אבל בשביעי של פסח כבר מגיעים לשירה – שירת הים. אז האור מבטא את עצמו לגמרי, שר. [אדמו"ר הזקן, שקראו לו שניאור, לשון אור, שניאור, לא היה סתם מדבר – אלא שר תמיד, אומר הכל בניגון^{כג}.] נכון, באור (דא"ח) שלו שומעים את מנגינת עובד ה' באמת, האדם שבאור.

מה הענין של שיר? הזכרונות^{כד} שהרבי מסביר על "שיר המעלות" ששיר הוא שמחה, אבל עוד יותר פשוט בחסידות ששיר הוא תענוג^{כה}. יש תענוג מיוחד בדיבור. גם חיים הם תענוג בחסידות^{כז}, החי שמתנועע מתענג. אפילו החידוש של היום השלישי, הצומח, הוא תענוג – תכלית הצמיחה היא הפרי המתוק, שתכליתו תענוג. בדומם אין תענוג – הדומם הוא העובדא, המעשה בלי התענוג, שיקר מאד בעיני הקב"ה. מעליו יש שלש מדרגות של תענוג – תענוג הצומח, תענוג החי ותענוג המדבר, שהם תענוג הגוף, תענוג הנפש ותענוג השכל (כידוע בענין גוף-נפש-שכל כנגד מוטבע-מורגש-מושכל^{כח}). האדם שבאור הוא השיר – התענוג של הביטוי וההבעה.

שלו) – הוא מסוגל להקרין את האור העצמי שלו, להחציץ את ה"אור המאיר לעצמו" – זהו המאור שבאור, כוונת הספירה של י"ט ניסן, יום ההילולא שלו.

חי שבאור

השלב הבא הוא החי שבאור. רצינו להציע ביום חמישי שילמדו "אור החיים" – ספר של חיבור חיים ואור – אבל עוד לא למדנו את הכוונה הזו... בכל אופן, "לא אמרינן", מי שרוצה יכול להשלים את הלימוד.

אם הצומח שבאור הוא הצמיחה של האור, חי שבאור הוא שהאור הופך להיות דבר חי. מה התוספת של חיי האור על צמיחת האור? על חי כתוב "כל חי מתנועע"^{מז} – חיות היא תנועה של "רצוא ושוב"^{מח} ("והחיות רצוא ושוב" – "אל תקרי 'חיות' אלא 'חיות'^{מט}). צמיחה היא בכיוון אחד – שהאור צומח ומתפתח. חיות היא תנועה דו-כיוונית של "רצוא ושוב", "מטי ולא מטי"^נ, מתוך רגישות למקבל – אחדי שהאור צמח והתגלה בו המאור, הכח להאיר לזולת, הוא מתחיל לחיות בתנועה של השפעה וחזרה מול מי שמקבל את ההארה. אפשר לומר שרוק צומח, גדל בכיוון אחד, אבל רק מי שמתחתן מתחיל לחיות – יש תנועה של חיים בין שני בני הזוג – "ראה חיים עם אשה אשר אהבת"^{נא}.

על הקב"ה נאמר
"אני הוי' לא
שנית", בלי שינוי
והתחדשות, וגם
בעולם יש בחינה
שהאור כבר
מונח ויותר לא
צריך 'להתאמץ'
ולהתחדש

נב דרושי האריז"ל לפסח (בשעה"כ ובפע"ח).

נג לוח "היום יום" ח' אדר"א ו"כ"ג אלול.

נד ראה שיעור י"א ניסן ומצאי י"ט ניסן השתא.

נה קונטרס ההתפעלות עמ' סו (ובלקו"ב שם). וראה ד"ה

"ויצא יעקב" תרס"ו (המשך תרס"ו עמ' קכט), וש"נ.

נו ראה לקו"ת בשלח א, א, ובכ"מ.

נז המושגים גוף-נפש-שכל נתבאר ברבוי מקומות

בכתבי המהר"ל מפראג. לדוגמה – תפארת ישראל פ"א.

ראה שיעורים בסוד ה' ח"ד עמ' נב.

מז ספר מפתח הרעיון לרבי אברהם אבולעפיא בסופו

(אות ת).

מח יחזקאל א, יד.

מט ראה אור תורה תרומה ס"ע א'שנז ואילך; במדבר

(דרושים לשבועות) ס"ע קלט ואילך; סה"מ תרכ"ט עמ' רג

ועוד.

נ זחר ח"א טז, ב; סה, א; ח"ב עב, א; רסח, ב; ח"ג קסד, ב.

נא קהלת ט, ט.

מנוחה שבאור

נשלים את השבוע הראשון – הספירה של מחר היא המנוחה שבאור, השבת שכלולה ביום הראשון. כבר אמרנו שמנוחה בכלל היא אור חוזר – אחד מפירושי "יהי אור ויהי אור" היינו אור ישר ואור חוזר^{נח}, ובשבת כל האור חוזר לקדמותו, כנ"ל. אבל מה פירוש המנוחה שבאור גופא? שהאור מונח, שהוא כבר משהו פשוט, שהתקבל.

כל השבוע צריך להיות "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"^{סא}, האור צריך להתחדש מהמקור שלו. אמרנו שיש שלש מדרגות של תענוג – אבל "תענוג תמידי אינו תענוג"^{סב} ולכן האור צריך תמיד להתחדש. כך

בעולם הזה, אבל בשבת יש בחינה של "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"^{סא} – על הקב"ה נאמר "אני הוי' לא שניתי"^{סב}, בלי שינוי והתחדשות, וגם בעולם יש בחינה שהאור כבר מונח ויותר לא צריך 'להתאמץ' ולהתחדש. הענין הזה, שעוברים מהתחדשות לאור נינוח וקבוע (מ"חדש" ל"שבת"), מבואר בספר התניא^ג.

עד כאן בקיצור כוונה חדשה, שהיא משהו פשוט – לא קבלה, אלא פשט של מעשה בראשית. אמרנו פעם את הכוונה הזו? [לא זוכרים, כנראה שלא.] הסברנו את השבוע הראשון ומכאן "תן לחכם ויחכם עוד".

נח עמק המלך ש"ה פ"ג; ביאור רמ"מ משקלוב למשנת

חסידי דף רמא.

סא תמיד פ"ז מ"ד.

סב מלאכי ג, ו.

סג אגה"ק פ"ז.

נט ברכת "יוצר אור".

ס ראה מגיד דבריו ליעקב את קסח בשם הבעש"ט

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ שבעת חידושי מעשה בראשית: אור, רקיע, צומח, מאור, חי, אדם (מדבר), מנוחה.
- ◆ "עבר זמנו בטל קרבנו" לא אמרינן" – אפשר להשלים את כוונות הספירה למפרע.
- ◆ "יום אחד" "אור וחשך משמשין בערבוביא" למעליותא – נשיאת הפכים ונישואין.
- ◆ "צדיק ורשע לא קאמר" – באחדות האלקית אין משמעות לשאלת צדיק-אור-רשע.
- ◆ הכנעה-הבדלה-המתקה במעשה בראשית – יום אחד (חשך-אור), יום שני (רקיע), שבת (מנוחה).
- ◆ נשיאת הפכים אפשרית כשאין אגו (הכנעה).
- ◆ על ידי תחושת הערבוביא בין צדיק לרשע – באים להכנעה.
- ◆ דעת היא הידיעה לשם מה נתן לי ה' את כשרונותי והיכולת להתמקד בשליחותי.
- ◆ המאור שבאור הוא היכולת להחצין את ה"אור המאיר לעצמו" כך שיתגלה לאחרים ויעורר אותם.
- ◆ צמיחה היא בכיוון אחד וחיים הם תנועה דו-כיוונית ("רצוא ושוב").
- ◆ רווק צומח (בכיוון אחד) ובני זוג נשואים חיים (בתנועת הדדית רגישה).
- ◆ דומם הוא מעשה בלי תענוג; צומח הוא תענוג הגוף; חי הוא תענוג הנפש; מדבר הוא תענוג השכל.
- ◆ לעתיד נעבור מתענוג שדורש התחדשות לתענוג קבוע ו'מונח'.

שבעת הרועים לפני ואחרי הצמצום

קיצור מהלך השיעור

לקראת פסח פורסם השיעור **סדר בכל העולמות**, המראה כיצד ליל הסדר כולל את כל סדר השתלשלות העולמות. הדגש בחלק שפורסם היה על הקבלת **ארבעת הבנים** של הסדר ל**ארבעת העולמות** אצילות-בריאה-יצירה-עשיה ואביהם לאדם-קדמון הכולל את ארבעת העולמות היוצאים ממנו. חלקו השני של השיעור, הנדפס כאן, הוסיף קומה שלמה בהתבוננות – עוד **חמש מדרגות אלוקיות** שלמעלה מהעולמות (המשתקפות) בחמש המדרגות של העולמות. את מבנה עשר המדרגות שמצטייר כאן מקביל הרב גם ל**עשר הספירות** עצמן, תוך חידוש נאה בהופעה של **שבעת הרועים** בתוך המדרגות הללו. זהו שיעור ל'משכילים', שעושה סדר תמציתי, יפה ובהיר בתפיסת חידושי החסידות בסדר ההשתלשלות.

לעלות למדרגות שלפני הצמצום

נכדיו: יצחק החכם, יעקב התם, ישמעאל שאינו יודע לשאול ועשו הרשע^ג.
כל המדרגות הללו הן מדרגות בעולמות שלאחר הצמצום הראשון. אפילו אדם קדמון נקרא "אדם דבריהא"^ד – הוא נברא-התחדש אחרי הצמצום הראשון של אור ה'. מה יש לפני

בחלק הראשון של השיעור^א דברנו על חמש מדרגות שיש בעולמות – אדם קדמון וארבעת העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה (אותן הקבלנו לאבא של ליל הסדר ולארבעת הבנים, שהם עצמם אברהם אבינו – "האדם הגדול בענקים"^ב, כנגד אדם קדמון – וארבעת בניו-

ג לקו"מ ל – ונתבאר בארוכה בחלקו הראשון של השיעור.
ד תקו"ז יט (מב, א); סט (קטז, א). ע"ח ש"ג פ"א. וראה גם אוה"ת בלק תתקסב. לקו"ת צו ח, ד. בהר מג, ד. מטות פב, ד. מסעי צה, א.

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. התוועדות ח' ניסן (ח"ב) – אנגלית. מוצאי ח' ניסן תשפ"א – הקלטה.
א נדפס בגליון פסח השתא.
ב יהושע יד, טו, וברש"י.

אצל החסידים

הראשונים
ה'מבחן' להעמקה
בחסידות היה
כמה מדרגות
הם יכולים למנות
ולפרט באלקות
לפני הצמצום
הראשון

אותיות אטב"ח¹ אחד מתחלף
בטוב.

[ולתוספת העמקה: בכתבי
האריז"ל מוסבר² שחילוף
אותיות אטב"ח שייך בכללות
לספירת המלכות, שלפני
הצמצום הראשון היינו מה
שרצון ומחשבת "אנא אמלוך"
נכללים בדרגת "אחד" (שגם היא
כינוי למלכות ה'³), טבע הטוב
להיטיב, וכמבואר בדא"ח⁴ שעל
מנת להיטיב באמת צריך שה' יהיה מלך, כאשר
"אין מלך בלא עם"⁵. זהו סוד פתיחת ספר
הזהר הקדוש במשפט "ברישי הורמנותא דמלכא
כו"⁶. והרמז: אחד טוב בהכאת אותיות – א
פעמים ט, ח פעמים ו, ד פעמים ב – עולה ה
פעמים אחד, שם א-ד-ני, שם המלכות שגילה
אברהם אבינו⁷, איש החסד (הרצון הפשוט
להיטיב), עליו נאמר "אחד היה אברהם"⁸ כי
אחד קראתיו⁹. לכן גם "עלית הרצון" עולה
ראש השנה, יום המלכת ה' למלך על כל הארץ,
חידוש רצונו יתברך לברוא-להבריא את עולמו
בחסד וברחמים כו', וד"ל.]

בדרגת "יחיד" אין שום דבר חוץ מעצמותו
יתברך, היינו מה ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו"¹⁰.

¹ יב ראה רש"י סוכה נב, ב ד"ה "באטב"ח".
² יג ראה ע"ח של"ה (הירח) פ"ב, ובכ"מ.

³ יד ראה ר"ה לב, ב ש"אחד" הוא גם אחד מפסוקי
ה"מלכויות" בתורה.

⁴ טו בכ"מ. ראה פלה"ר ויקרא דרושי פסח עמ' עו"ד; תורת
שמואל תרל"ז ח"ב עמ' תקצא; מגיד מראשית אחרית עמ'
כב ואילך.

⁵ טז רבינו בחיי על בראשית לח, ל; עמק המלך שער
שעשועי המלך פ"א; ספר החיים פ' הגאולה פ"ב; תניא,
שער היחוד והאמונה פ"ז.

⁶ יז וראה גם ד"ה "ברישי הורמנותא דמלכא" לר"ה
מפאריטש וביאוריו – נדפס בספר מגיד מראשית אחרית.

⁷ יח ילקו"ש בראשית רמז עז. וראה גם אגדת בראשית
פנ"ו; תנא דבי אליהו זוטא פכ"ה.

⁸ יט יחזקאל לג, כד.

⁹ כ ישעיה נא, ב.

¹⁰ כא זו הלשון בה נוקט אדמו"ר הזקן בתניא פל"ה בהגהה
(על יסוד דברי הרב המגיד) ביחס למדרגת "אחד האמת",

כך? עוד חמש מדרגות של אלקות.
כתוב שאצל החסידים הראשונים
ה'מבחן' להעמקה בחסידות היה
כמה מדרגות הם יכולים למנות
ולפרט באלקות לפני הצמצום
הראשון.

יחיד אחד קדמון

כתוב בחסידות¹¹ שלפני
הצמצום, בתוך האין סוף, יש
שלש מדרגות כלליות. נסביר
אותן כעת, אך לא נוכל להעמיק יותר מדי.
המדרגות האלה כה גבוהות, עד שבלשון הקבלה
קשה לדבר עליהן, אין להן שמות, אבל בחסידות
הן נקראות יחיד-אחד-קדמון. נסביר בקיצור
מלמטה למעלה:

"קדמון" היינו קוי המתאר של כל המציאות
שעתידה להיות, "שער בעצמו בכח כל מה
שעתיד להיות בפועל"¹² – השרטוט האלקי של
הבריאה (בלו-פרינט). כתוב¹³ שהתורה הקדומה
היתה ה"דיפתראות ופינקסאות", התכנית של
כל הבריאה עוד לפני הצמצום הראשון, עליה
נאמר "אסתכל באורייתא וברא עלמא"¹⁴.

למעלה מזה ישנו הרצון הפשוט של ה'
להיטיב, שהוא ענין "עלית הרצון" לבריאת
העולם ("כד סליק ברעותיה למברי עלמא"¹⁵)
– ה' הוא טוב ורוצה להיטיב לברואיו. "טבע
הטוב להיטיב" הוא המניע של הבריאה' – הוא
ברא את העולם כדי לגלות את הטוב המוחלט
שלו. זו דרגת "אחד", וכידוע¹⁶ הרמז שבחילוף

ה שער היחוד (אדהאמ"צ) פי"א. ובכ"מ.

¹¹ ו ראה מקדש מלך על זהר ח"א טו, א; עמק המלך
תחלת ש"א. ובמאמרי חב"ד בכ"מ.

¹² בראשית רבה א, א.

¹³ ח זהר ח"א קלד, א; ח"ב קסא, א.

¹⁴ ט ע"פ זהר ח"ג סא, ב. ע"ח ש"י (התיקון) פ"ב (מ"ת);
מבו"ש ש"ב ח"ג פ"א.

¹⁵ י ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער
שעשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

¹⁶ יא רבינו מקומות בספרי הרב.

יחיד־אחד־קדמון – בא הצמצום. הצמצום עצמו אינו סוג של מציאות – אבל הוא יוצר מציאות, מקום וזמן, קודם מקום ואחר כך זמן:

ה' אומר "הנה מקום אתי"^{כד} (המקום הוא אתי, בתוכי^{כה}) – המקום הוא הרשימו שנותר לאחר הצמצום מהאור האלקי שלפני הצמצום. מוסבר בקבלה ובעיקר בחסידות^{כט} שהרשימו הוא גילוי כח הגבול שבאין סוף – הכח של האין סוף להגביל את עצמו, כח שנמצא בתוך האין סוף. אין־סוף אמתי כולל הכל – אם אתה באמת בלתי־מוגבל אתה צריך לכלול גם את כח הגבול^ל. אחרי הצמצום מופיע כח הגבול בפני עצמו, והוא נקרא אותיות הרשימו שלא נגע בהן הצמצום^{לא} – הן לא השתנו בשום צורה, אבל אחרי הצמצום הן מופיעות בפני עצמן. שוב, לרשימו קוראים מקום.

אחר כך, לתוך החלל נמשך קו של אור אלקי אין סופי, אין סופיות מרוכזת (צמצום לשון ריכוז, כמו "צמצם שכנתו בין שני בדי הארון"^{לב}, ולא צמצום לשון סילוק). הקו הוא סוד ממד הזמן בבריאת העולם (הכיניו השלם של הקו הוא "קו וחוט", כנגד שתי אותיות קו – חוט על שם "חוט של תקוה", לשון קו, "קוה אל הוי'... וקוה אל הוי'^{לג}", "טוב הוי' לקו"^{לד} – התקוה היא ש"יהיה טוב", הזמן יפעל לטובה). הקו חודר לתוך המקום ליצור מרחב אחיד של **מקום־זמן** (סוד הזכרון, היינו מה ש"הצמצום אינו כפשוטו" אלא שגם לאחר הצמצום יש זכרון של כל מה

בלשון הרבי הרש"ב היינו "העלם העצמי של אור בעצמות המאור"^{כב} שעליו נאמר "ישת חשך סתרו"^{כג} (בחנית החשך שקדם לגילוי אור, "ברישא השוכא"^{כד} למעליותא).

אלה שלש הדרגות שלפני הצמצום. יש גימטריא יפהפיה, ששתי הדרגות הראשונות,

יחיד־אחד, עולה **אדם**,

כך ששלש המדרגות **יחיד־**

אחד־קדמון עולות יחד

אדם קדמון. נמצא שאדם

קדמון, אחרי הצמצום,

הוא השתקפות אלקית

של כל מדרגות האין־סוף

סוף שלפני הצמצום.

הוא מוגבל, אבל משהו

בגבול שלו – הגבול

של אברהם אבינו (אותו

הקבלנו לאדם קדמון)

– משקף את כל שלש

המדרגות של אין־סוף

הבלתי בעל גבול שלפני

הצמצום (וכידוע^{כה} שבשם

"אדם קדמון" התואר

"אדם" הוא על שם הגבול

שלאחר הצמצום ואילו התואר "קדמון" על שם

השתקפות הבלתי־גבול שלפני הצמצום^{כו}).

רשימו וקו – מקום זמן

אחרי שלש המדרגות שלפני הצמצום –

שהיא היא המשכת גילוי מדרגת "יחיד" בפנימיות החכמה, סוד "פנימיות אבא פנימיות עתיק" (לקו"ת נצבים מט, ד), עיי"ש בתניא.

כב ביטוי שגור בחסידות, ובפרט בכתבי אדמו"ר הרש"ב.

כג תהלים יח, יב.

כד שבת עז, ב.

כה ראה שיעורים בסוד ה' ח"ב עמ' קמא.

כו והנה, שני השרשים, "אדם" ו"קדם" מתחלפים על ידי חילוף **א** ו**ק** באלפא־ביתא א"ק בכ"ר, שבו "א"ק, ר"ת יחיד אחד קדמון, היינו סוד הכתר שבכתר, כמבואר במ"א, ודוק. אדם קדמון במילוי: **אלף דלת מם קוף דלת מם** וו נון = 1443 = א"ק, אלף פלא, פעמים אחד, ודוק.

כד שמות לג, כא.

כח כמאמר חז"ל (בראשית רבה סח, ט. ובכ"מ) ש"הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו".

כט שער היחוד (לאדמו"ר האמצעי) פכ"ט.

ל עבודת הקדש ח"א פ"ח.

לא אה"ת בראשית ח"ו עמ' תתרסח, ב; המשך "מצה זו" תר"ם פ"ו; המשך "ונתי" תר"ם פ"ט; סה"מ תרמ"ג עמ' עט ואילך. ועוד.

לב ראה תנחומא ויקהל ז; שה"ש רבה א, סב; בראשית רבה ד, ד.

לג תהלים כז, יד.

לד איכה ג, כה.

יש לנו חמש מדרגות מוגדרות של אלקות לפני המציאות הנבראת הראשונה ואחר כך עוד חמש מדרגות, כאשר המציאות הנבראת משקפת את המציאות האלקית שלפני הבריאה

וארבעת הבנים, שכנגד אבי"ע,
הם יצחק, יעקב, ישמעאל ועשו.
שם גם התבוננו ברמז פלאי
שמחבר את **ישמעאל ועשו**
לשבעת הרועים – **אברהם,
יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף,
דוד** – וראינו שכל הנשמות
הללו יחד עולות הוי' פעמים
אלהים (פעמיים "שמע ישראל
הוי' אלהינו הוי' אחד").

כעת נרחיב את ההתבוננות
בשבעת הרועים, לפי המדרגות
שהוספנו כעת:

שתי המדרגות של זמן ומקום
מקבילות למשה ואהרן. הספירה

של משה היא נצח, הוא שייך לסוד הקו –
מציאות הזמן הנצחית (השתקפות והמשכת
הלמעלה-מזמן, שלפני הצמצום, בזמן
שלאחר הצמצום), הופעת ה' אחרי הצמצום.
אהרן הכהן הגדול שייך למקום הקדוש, המשכן,
אהל מועד, המקדש, כאמור בו "ומן המקדש לא
יצא"^ל – הוא האחראי על הקדושה במרחב,
הוא מגלה את הקדושה של ה' במקום (שרש
המקום לפני הצמצום כפי שהוא מתגלה לאחר
הצמצום הוא סוד "מקום הארץ" – אותיות **אהרן**
– אינו מן המדה"^ל, וד"ל).

שוב, מקום הוא אלקות – "הנה מקום
אתי", הקב"ה נקרא מקום, הוא המקום, כמו
שאומרים בהגדה של פסח "ברוך המקום". אם
"ברוך המקום" הוא כנגד אהרן הרי ש"ברוך
שנתן תורה לעמו ישראל" הוא כנגד משה,
כפשוט, ופעמיים "ברוך הוא" היינו "הוא אהרן
ומשה" "הוא משה ואהרן"^ל, ודוק. שני האחים
גם 'מתחתנים'^ל ומולידים את אברהם. הם

שהיה-ישנו לפני הצמצום^ל,
וכמו שיתבאר.

לידת המציאות מיחוד הקו והרשימו

שוב, אחרי שלש המדרגות
של אין-סוף לפני הצמצום יש
עוד שתי מדרגות של מציאות,
שרשי המקום והזמן – רשימו
וקו. לאחר מכן המקום והזמן
מתאחדים, כמו בנישואין, ומכך
נולד אדם קדמון. אדם קדמון הוא
סוג של מציאות נבראת, כללית
אמנם, ואילו הקו הוא אלקות
נקיה עוד לפני שיש מציאות של

עולם. אדם קדמון הוא לפני המציאות הפרטית
של אצילות, אבל הוא נקרא "אדם דבריה" –
ומעליו אלקות פשוטה.

נמצא שהאלקות כוללת את שלש המדרגות
שלפני הצמצום יחד וגם את שתי המדרגות של
מקום וזמן שלאחר הצמצום, רשימו וקו. שלש
המדרגות הן אין סוף, בלתי-מוגבלות, ואחר כך
עוד יש עוד שתי מדרגות של אלקות צרופה,
אלקות מצומצמת, הרשימו והקו, כאשר הזיווג
ביניהן מוליד את המציאות הנבראת הראשונה,
אדם קדמון.

אם כן, כעת יש לנו חמש מדרגות מוגדרות
של אלקות לפני המציאות הנבראת הראשונה,
אדם קדמון (ה'אבא' של ליל הסדר) ואחר כך
עוד חמש מדרגות (האבא וארבעת הבנים),
כאשר המציאות הנבראת משקפת את המציאות
האלקית שלפני הבריאה.

משה, אהרן, יוסף ודוד

שוב, בחלק הראשון של השיעור למדנו
שאברהם אבינו הוא האבא של הסדר, א"ק,

לו ויקרא כא, יב.
לז יומא כא, א.

לח שמות ו, כרכז (וראה רש"י שם ד"ה "הוא משה ואהרן").
לט בסוד "אכלו רעים" (שה"ש ה, א) – "תרוין ריעין דלא
מתפרשין לעלמין" (ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג,

לה והוא סוד "פילא דעייל בקופא דמחטא" (ברכות נה, ב)
– הפלא שנכנס בקוף של קו (קוף עולה מקום) וחוט, וד"ל.

הוא משיח בן דוד; הגילוי שה' הוא המתכנן של כל מעשה בראשית, "מגיד מראשית אחרית"^{מב}, "קדמון", הוא משיח בן יוסף; אור הקו (שיוצר את הזמן במציאות) הוא משה; הרשימו (שיוצר את המקום) הוא אהרן; אדם קדמון הוא **אברהם** (אותיות "**בהבראם**"^{מג}); יצחק הוא עולם האצילות; יעקב הוא עולם הבריאה; ואז, כפי שמלמד רבי נחמן, ישמעאל הוא עולם היצירה ועשו הוא עולם העשיה. כולם חוזרים – כולם בנים של אברהם וכולם חוזרים, כולם יהיו נשמות יהודיות.

רמי עשר המדרגות

כעת נעשה עוד גימטריא יפה: חמש המדרגות העליונות – **יחיד אחד קדמון קו־זמן רשימו־מקום** – עולות 1190, הערך של הפסוק הכי חשוב על משיח בתנ"ך, "**הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד**"^{מד}, פסוק עם חמש העליות של משיח עצמו^{מה}, ששוה גם 70 פעמים טוב. חמש המדרגות התחתונות הן חמשה עולמות, כי אפילו אדם קדמון נקרא עולם אדם קדמון באריו"^{מז}. אם מצרפים את המלה 'עולם' לשם של כל אחד – **עולם אדם קדמון, עולם האצילות, עולם הבריאה, עולם היצירה, עולם העשיה** – מקבלים עשר פעמים **אדם קדמון**, 2450, הרבוע הכפול של 35, היהלום של ^{מז}49. כאשר מצרפים את כל עשר המדרגות – **יחיד, אחד, קדמון, רשימו־מקום, קו־זמן, עולם אדם קדמון, עולם האצילות, עולם הבריאה, עולם היצירה, עולם העשיה** – מקבלים 3640,

מב ישעיהו מו, י.

מג בראשית ב, ד. בראשית רבה יב, ט; פסיקתא דרב כהנא נספחים אות א; זהר ח"א צא, ב.

מד ישעיהו נב, יג.

מה ע"ש"ג (סדר אצילות) פ"ב. ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 110. ובכ"מ.

מו לדוגמא שערי קדושה ח"ג ש"א.

מז 35 ברבוע עולה 1225, והוא עצמו מספר משולש, 49 במשולש, דהיינו כל המספרים מ-1 עד 49. ממילא, פעמיים 1225, 2450, הינו רבוע כפול של 35 ויהלום – פעמיים מספר משולש – של 49.

מופיעים בהיסטוריה אחרי אברהם, אבל בסדר ההשתלשלות הם לפניו.

יש עוד שתי נשמות בשבעת הרועים – יוסף ודוד. איפה הם בתמונה? הם שני המשיחים, שתי מדרגות של משיח, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. שני המשיחים הם מעל משה ואהרן. איפה הם בתרשים שלנו? שרש משיח בן יוסף הוא בבינה של אין סוף שלפני הצמצום, המדרגה של קדמון, התכנון האלקי שלפני הבריאה – "שער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל", ה"אסתכל באורייתא וברא עלמא", כנ"ל. משיח בן יוסף הוא התכנון האלקי שלפני הבריאה, אבל משיח בן דוד הוא האחדות המוחלטת של ה', שהיא הטוב המוחלט של אין סוף, "אנא אמלוך" שלפני צמצום, כנ"ל) – "חסדי דוד הנאמנים"^מ, הטוב והחסד של דוד (מלך ישראל חי וקים^{מא}). משיח בן דוד מגלה למטה-מטה את המדרגה הזו, את הטוב העצמי (והמלכות) של ה' (המתגלה לאחר הצמצום כ"טוב הוי' לקווי" ו"טוב הוי' לכל", סוד משה ואהרן, כנ"ל הערה לט). מעל הכל יש את ה' עצמו ("הוא לבדו הוא ואין זולתו") – "יחיד", המדרגה העליונה מבין שלש המדרגות שלפני הצמצום.

נחזור: ה' הוא "יחיד"; הגילוי שה' "אחד"

משיח בן יוסף
הוא הוא התכנון
האלקי שלפני
הבריאה. אבל
משיח בן דוד
הוא האחדות
המוחלטת של
ה', שהיא הטוב
המוחלט של ה'

א) – חכמה, שרש משה, זמן, ובינה, שרש אהרן, לשון הריון, מקום, וכמו שכתוב "ואי זה מקום בינה" (איוב כה, יב). ורמז מופלא ביותר: אהרן מקום = משה זמן = 442 = טוב פעמים הוי' – "טוב הוי' לקווי" כנגד משה המגלה ממשיך את אמת קו התורה הבוחרת בקווי ה' ו"טוב הוי' לכל" (תהלים קמה, ט) כנגד אהרן האוהב את כולם, וד"ל.

מ ישעיהו נה, ג.

מא ר"ה כה, א.

הוא תפארת, "כתפארת אדם לשבת בית"³. ארבעת העולמות, ארבעת הבנים של הסדר, הם כנגד ארבע הספירות התחתונות – נצח-הוד-יסוד-מלכות. הכל מקביל לשם הוי', כנ"ל – ייה לשלש הספירות העליונות וזה לשבע הספירות התחתונות. ולסיכום:

קוצו של י	כתר	יחיד	ה' לבדו
י	חכמה	אחד	משיח בן דוד
ה	בינה	קדמון	משיח בן יוסף
ו	חסד	קו-זמן	משה
גבורה	רשימו-מקום	אהרן	
תפארת	אדם קדמון	אברהם	
נצח	אצילות	יצחק	
הוד	בריאה	יעקב	
יסוד	יצירה	ישמעאל	
ה	מלכות	עשיה	עשו

פעמיים 1820, שהוא 70 פעמים הוי' (מספר הופעות שם הוי' ב"ה בתורה). 70 בגימטריא יין, ששותים בליל הסדר – "נכנס יין יצא סוד"^{מח}.

עשר המדרגות כנגד עשר הספירות

כל עשר המדרגות נכללות בשם הוי' ב"ה: קוצו של י הוא "יחיד", ה"י היא "אחד", ה עילאה היא השיעור של ה', "קדמון" – עד כאן "הנסתרת להוי' אלהינו"^{מט}. האות ו היא הקו, שיורד עד סוף עולם האצילות. ה"ה האחרונה היא העולמות התחתונים בריאה-יצירה-עשיה. כך בקיצור נמרץ.

כל פעם שיש עשר מדרגות יש להקבילן לעשר ספירות: המדרגות יחיד-אחד-קדמון מקבילות לכתר-חכמה-בינה, "הנסתרת להוי' אלהינו". זמן ומקום הם חסד וגבורה. אדם קדמון

מח עירובין סה, א.
מט דברים כט, כח.

נ ישעיה מד, יג.

הַלּוּמֵד עַל מִנְתְּ לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדָרֶךְ

- ♦ גילוי טוב ה' הוא גילוי אחדותו.
- ♦ גילוי טוב ה' מתחולל דרך מלכותו על העולם.
- ♦ העולמות שאחרי הצמצום משקפים את מדרגות האלקות שלפני הצמצום.
- ♦ הרשימו והקו הם מקור המקום והזמן.
- ♦ הקו הוא התודעה-ההתקוה ש'הזמן פועל לטובתנו'.
- ♦ במרחב של מקום-זמן, לאחר הצמצום, יש זכרון (מכח הרשימו והקו) של אור אין סוף שלפני הצמצום – תודעת "הצמצום לא כפשוטו".
- ♦ שרש הרועים המאוחרים בזמן (משה-אהרן-יוסף-דוד) קודם לרועים הראשונים בזמן (אברהם-יצחק-יעקב, אליהם מצטרפים גם ישמעאל ועשו).
- ♦ אהרן ומשה מגלים את ה' במקום (במקדש) ובזמן (בנצח).
- ♦ משיח בן יוסף הוא הגילוי כיצד ה' תכנן מראש את כל המציאות.
- ♦ משיח בן דוד הוא גילוי אחדות ה'.

קומות של מודעות בעולמות התחתונים

קיצור מהלך השיעור

לפנינו חלקו השלישי של שיעור מעמיק שמסר הרב כהכנה לפסח. בחלק הראשון, **סדר בכל העולמות**, (שפורסם בגליון פסח) כלל סדר ההשתלשלות את **העולמות** אצילות-בריאה-יצירה-עשיה ואת **אדם קדמון** הכולל אותם. בחלק השני, השיעור הקודם בחוברת הזו, התרחבה ההתבוננות ל**עשר מדרגות** – כשעל גבי חמשת העולמות א"ק אבי"ע נוספו חמש מדרגות לפני הצמצום. בחלק הנוכחי, החותם, מתרחבת ההתבוננות ל**עשרים ושתים מדרגות!** מחד, יש כאן התרחבות גדולה, אך מאידך סדר ההשתלשלות שוב 'מצטמצם' ל**ארבעה עולמות** בלבד – אצילות-בריאה-יצירה-עשיה, שכל עשרים ושתים המדרגות **כלולות בהם** (בשונה מהתבוננויות אחרות של כב מדרגות, שרק מרחיבות עוד ועוד את סדר השתלשלות). יש כאן התבוננות מחודשות ביחס בין העולמות ובתפיסה של המושגים **מושכל-מורגש-מוטבע** כפי שהם מופיעים בכל אחד מהעולמות התחתונים **בריאה-יצירה-עשיה**.

פרק א הוא מעין הקדמה על **ההתפתחות** מ-4 ל-10 ול-22 והתייחסות ל**מבנים שונים** של 22. **פרק ב** הוא תורף החידוש של השיעור, שה'השכלה' שבו פותחת פתח להרבה התייחסות של **'עבודה' נפשית** בהבנת העולמות – למי שכל הרקע של מושגי ה'השכלה' כבד עבורו, מומלץ להתמקד בלימוד הפרק הזה בלבד. **פרק ג** חוזר להקבלה של 22 המדרגות **אותיות** ומעמיק בקשרים הפנימיים בין המדרגות שמתגלה בסוד אלפא-ביתא של אטב"ח.

השיעור נמסר לפני פסח, ומתוך הדברים עלתה התבוננות נוספת למבנה ליל הסדר ולקשרים הפנימיים שבו, אך לקוצר היריעה (ולרגל זמן הפרסום המאוחר...) החלק הזה לא נדפס כאן (כמו גם התבוננות ברמזים הנפלאים העולה מהמבנה כולו).

א. כב מדרגות בסדר השתלשלות

22, 10 ו-4

בשני שלבים, בסדר השתלשלות: בחלק הראשון התבוננו בארבעת העולמות (שכנגד ארבעת הבנים של הסדר) עם אדם קדמון הכולל אותם

בשני החלקים הקודמים של השיעור התבוננו,

של ליל הסדר הוא התבוננות בפני עצמה שלמדנו באריכות לפני הרבה שנים. אחרי שלמדנו את המבנה הסברנו איך השלבים שלו רמוזים בכל מעגל השנה בכלל ואיך הם חוזרים גם בשלבים של ליל הסדר בפרט. נציין שהרחבה שם של המבנה ל-22 מדרגות בסדר השתלשלות נוגעת בעיקר בחלק של העולמות הנבראים – לחמש המדרגות העליונות שראינו קודם, יחיד-אחד-קדמון-רשימו-קו, נוספת שם מדרגה אחת בלבד (הצמצום עצמו), ואילו חמש המדרגות א"ק אבי"ע מתפרטות שם ל-18 מדרגות! במקום אחר⁹ הסברנו מבנה נוסף ושונה של 22 מדרגות בסדר השתלשלות, שהגיון שלו שונה – יש בו 11 מדרגות לפני הצמצום המשתקפות ב-11 מדרגות אחרי הצמצום. כל אלה הקדמות, רקע למבנה חדש ושונה שנרצה להתבונן בו היום.

חלוקת כב לייט ו-ט

לפני החידוש שלנו עוד הקדמה: התבוננות ב-22 שלבים כנגד אותיות האלף-בית קשורה גם לכוונות חנוכה, בהם גם מופיעה חלוקה מובהקת של ה-22 ל-13 ו-9.

בכלל, ברמ"ק ובאריז"ל מחלקים את ה-כב ל-יג ו-ט באופן שונה¹⁰. אצל הרמ"ק¹¹ ה-ט לפני ה-יג ואצל האריז"ל יג היינו יג תיקוני דיקנא דאריך ו-ט היינו ט תיקוני דיקנא דז"א (להעיר שעוד לפני ה-יג יש גם אצל האריז"ל ט היכלין דאריך). לפי האריז"ל, יג תיקוני דיקנא דאריך הם כנגד יג התבות בברכת "להדליק נר חנוכה", ואנו מוסיפים לכוון שהם כנגד יג לשונות של אור וכנגד יג האותיות הראשונות של האלף-

כנגד אביהם של ארבעת הבנים). בחלק השני הרחבנו את ההתבוננות לעשר מדרגות, שהסברנו שהן שייכות לעשר ספירות. שני השלבים הללו היו רק הקדמה. הדבר האמתי שצריך להבין הוא המודל הבא בקבלה, של 22 אותיות. זהו מודל עוד יותר חשוב עבורנו בליל הסדר, שבמבט רחב כולל 22 שלבים.

אם כן, בעצם, עלינו להקביל את סדר השתלשלות ל-4, 10 ו-22. ה' הוא אחד, אבל שמו כולל ארבע אותיות, והן מתפשטות לעשר ספירות, ועשר הספירות הופכות, בדרכים שונות שעלינו להסביר, ל-22, סוד כב אותיות האלף-בית.

להתפשטות הזו יש אלגוריתם מתמטי יפה – פעמיים המספר ועוד 2. פעמיים 1 ועוד 2 = 4. פעמיים 4 ועוד 2 = 10. פעמיים 10 ועוד 2 = 22. זהו הסדר של המבנים הבסיסיים בקבלה – אחד הופך לארבעה, ארבעה הופכים לעשרה, עשרה הופכים לעשרים ושנים. שוב, הכל משתקף בליל הסדר.

סדר השתלשלות של 22 מדרגות

כפי שהזכרנו בחלק הראשון של השיעור, בסיום ההגדה של פסח בהוצאת גל עיני – סודות מן הסדר – יש נספח קצר המקביל את שלבי ליל הסדר בהקבלה לסדר השתלשלות, כאשר הסדר מורחב מ-15 שלבים ל-22, כנגד כב אותיות האלף-בית. רק נסביר את ההרחבה: ב"קדש ורחץ" יש 15 סימנים של הסדר, שאליהם מוסיפים את 4 הכוסות וכבר מגיעים ל-19 מדרגות. איך מוסיפים עוד שלש מדרגות? בסדר ההשתלשלות שכתבנו בהגדה שלש המדרגות כלולות ב"כוס של אליהו". אבל בעצם יש בפרט שלש מדרגות – כוס של אליהו (עם כל הטקס השלם הנהוג בחב"ד, שאחרי ה"לשנה הבאה בירושלים", אחרי ה"נרצה", מוזגים את הכוס חזרה לבקבוק ושרים "אלי אתה"), הפזמונים המופיעים בסוף ההגדה ושיר השירים. בכל אופן, המבנה אליו הוקבלו שם השלבים

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. התועודות ח' ניסן (ח"ג). מוצאי ח' ניסן תשפ"א – הקלטה.

א ביאורים למאמר "הרכבת אנוש לראשנו" לר"ה מפאריטש – נדפס בספר מגיד מראשית אחרית (ונתבאר באריכות גדולה בשנת תשד"מ בשיעורים בעל פה, להם ניתן להאזין במכון גל עיני).

ב ראה ביתר הרחבה בספר אמונה ומודעות, מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" פ"ב.

ג ראה שיעור קומה ערך אותיות (בסופו), ובכ"ד.

שהיא ה'לב' של עשר הספירות) וה'ד היינו ד הכחות האחרונים, בטחון-תמימות-אמת-שפלות (ה"מוטבע" שבנפש, כחות המעשה בפועל). בכל עולם יש את ה"אחד" הזה, וד"פ אחד היינו בן – בכל בן, בכל עולם, יש את ה'יג שלו. אם מתבוננים כך, יש כבר 52 דרגות – לא 22. איך מצמצמים זאת ל-כב, שיהיה מכוון כנגד כב אותיות האלף-בית? שוב, כאן לא מדברים על סדר השתלשלות שמתחיל מ"יחיד" (שהזכרנו כרקע, עם קשר לכוונה שלנו בהגדה של פסח), אלא על הכוונה המיוחדת של ארבעת הבנים, שבארבעת עולמות אבי"ע אפשר לראות 22 איך?

בעולם האצילות יש יג – השלמות של כל הכחות, מאמונה עד שפלות. הכל מאיר באור של אלקות ממש בעולם האצילות. נשארות ט מדרגות, מ"ג עד ת. מה הן? נכון וצודק לחלק כל אחד מעולמות בי"ע לשלש רמות (ראש-תוך-סוף, חלוקה יסודית בריבוי מקומות בקבלה) – מושכל-מורגש-מוטבע. כלומר, הגילוי והפירות בעולמות התחתונים יותר בצמצום מבעולם האצילות, בו ה"אחד" מתגלה בשלמות (כאשר כל כח פרטי משקף את האחדות האמתית). בעולם האצילות יש את כל ה'יג בגלוי, ובכללות בכל אחד מהעולמות התחתונים יש שלש מדרגות – שכוללות את כל העולם.

הגילוי מלמעלה והחוויה מלמטה

עיקר ההקדמה, כלומר ה'השכלה' של השיעור של הערב, הוא דווקא ההסבר של השלישיות – מושכל-מורגש-מוטבע של בריאה, של יצירה ושל עשייה. לפני כן, צריך להסביר שאם יהודי הוא נשמה של יצירה, לדוגמה, המושכל-מורגש-מוטבע שלו הם מושכל-מורגש-מוטבע של עולם היצירה, שעלינו להסביר מה הם אומרים. אבל מה עם יג הכחות המקוריים? עד עכשיו אמרנו תמיד שלכל אחד יש את כל יג הכחות מאמונה עד שפלות – כל העבודה שלנו, כל הלימוד שלנו. עכשיו אנחנו אומרים שה'יג האלה בעצם

בית מ"א עד מ, הכל בכתר (בחינת אור פשוט ללא התלבשות בכלים). אחר כך ה"ט הם כנגד ט הספירות הבאות (מחכמה עד מלכות): השמש-הכבוד (ממוצע בין אור ליפי) כנגד ספירת החכמה (שבה האור מתלבש בכלים דקים, "אותיות קצרות", ובה כבוד נתיבות¹, סוד "כבוד נאצל"²) וכנגד האות נ, ואחר כך מבינה למלכות (מ"ה עילאה שבשם ל"ה תתאה שבשם) כנגד שמונה האותיות האחרונות של האלף-בית מ"ס עד ת, המכוונות כנגד שמונת נרות חנוכה שהם כנגד שמונה לשונות של יפי (התלבשות גמורה של אורות בכלים, נשמה בגוף). הכל בתוך עולם האצילות. זהו עוד מהלך של כב מדרגות.

ב. כב מדרגות בארבעה עולמות

יג כחות באצילות ו"ט מדרגות בבי"ע

החידוש שרצינו לומר היום הוא קודם כל עוד הקדמה – כל הקבלה היא הקדמות, וזו הקדמה חשובה. ה'הקדמה' של היום היא התבוננות כיצד רק בתוך ארבעת העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשייה יש כב מדרגות, שגם הן מתחלקות ל-יג ו"ט. איך?

בכל עולם אנחנו מחלקים את הספירות ל- יג – ג ראשי ראשין בכתר ועוד עשר ספירות חב"ד חג"ת נה"ם – כנגד יג הכחות הפנימיים של הנפש, מאמונה עד שפלות³. התחלנו הערב, בחלק הראשון, מההסבר שארבעת הבנים הם ארבעת העולמות וכל בן הן הוא "אחד", "אחד חכם וכו'". אחד בנימטריא יג, ואם מחלקים את יג הכחות לפי אותיות א-ח-ד – א היא האמונה (רדל"א, הראש העליון של הכתר), ח הכחות מתענוג עד רחמים (פנימיות ספירת התפארת,

ד פתיחת ספר יצירה.

ה הקדמת תקו"ז (ה, א).

ו ראה הנרות הללו מאמר "שמונת פני היפי".

ז כמבואר באריכות בסוד הוי' ליראיו שער א ובספר הנפש.

אם קצת קשה לצייר את הקב"ה עם כל המדות והצינורות האלה - הרבה יותר קל לומר זאת על הרבי, שיש לו אמונה וכו'

תם"א), שכנגד עולם הבריאה, או אף למטה מזה. אצל הברַחֲכִים מאירים בפרטות כל יג כחות הנפש (זו החכמה שלו, על דרך שאלתו המפורטת "מה העדת והחקים והמשפטים גו"א¹), בעוד אצל שאר הבנים מאירים רק המושכל-מורגש-מוטבע (ראש-תוך-סוף) שלהם בכללות (בפרט היינו גדר תם, פשוט ולא מורכב, והוא סוד מעשה בראשית, "בראשית ברא", לעומת מעשה מרכבה, אצילות, ודוק).

שוב, בכל הציורים - אני מסתכל למעלה ורואה יג מדרגות. אחר כך, בעולם שלי, בו אני נמצא, יש שלש דרגות בכללות - מושכל, מורגש ומוטבע. אז יש לנו סה"כ כב מדרגות, שאפשר להקביל לאותיות. עיקר ההתבוננות תהיה לראות שההקבלה טובה. את התכונות הפנימיות אנחנו מכירים פחות או יותר. גם את המושגים מושכל-מורגש-מוטבע אנחנו מכירים, אבל צריך להגדיר אותם יותר טוב, עם דגש על ההבדל בין שלשת העולמות:

מושכל-מורגש דבריה - ידיעת השלילה וכלות הנפש

המושכל של עולם הבריאה הוא ידיעת השלילה של הרמב"ם² - התקשרות לה' בשכל על ידי שלילת כל מציאות מוכרת לנו. הרגש של עולם הבריאה הוא רגש של כלות הנפש לגמרי - "כמעלת הזהב על הכסף", בלשון ספר התניא³. זו עבודת השרפים.

המורגש בכל עולם, האמצע שלו, הוא בעצם סוג המלאך שנמצא באותו עולם. בעולם הבריאה יש שרפים, שנשרפים על קדושת ה'. בעולם היצירה יש את חיות הקדש - "והחיות רצוא

מאירים באמת בעולם האצילות. איך לצייר זאת?

הציור הפשוט הוא שעולם האצילות - הכחות אמונה-תענוג-רצון-בטול וכו' - היינו התכונות בהן ה' מתגלה אלינו. עולם האצילות הוא הגילוי של ה' כלפינו. זה עצמו חידוש - לא מדברים כל כך הרבה על כך שלה' יש אמונה (יותר מדברים

על תענוג ורצון של ה') ושלה' יש בטול ושמחה ויחוד ואהבה ויראה ורחמים ובטחון (שה' בוטח) ותמימות ואמת ושפלות, "המשפילי לראות בשמים וארץ"⁴. אבל כעת מסבירים שיחסית לעולמות התחתונים, כל המדות האלה הן ה'. העולמות התחתונים הם אני, והשאלה היא רק איפה אני נמצא בתוך העולמות התחתונים (בבריאה, יצירה או עשיה). אבל כשאני מסתכל למעלה, לעולם האצילות, אני רואה את יג התכונות של הקב"ה. מהו עולם האצילות? עולם של הנהגות, צינורות של אור ושפע מה' אלינו (עולם האצילות היינו ממוצע המחבר בין ה' לבריאה שלו⁵). זו דרך אחת פשוטה להסביר את ההבדל.

והנה, יש עוד ציור: אצל חסיד, אצל כל יהודי, אפשר לצייר את עולם האצילות כמדות של הצדיק - שאני מקושר לרבי. אז אם קצת קשה לצייר את הקב"ה עם כל המדות והצינורות האלה - הרבה יותר קל לומר זאת על הרבי, שיש לו אמונה וכו'. זהו העולם של הרבי, של ה"צדיק יסוד עולם".

ויש עוד ציור שלישי: לפי מה שלמדנו בחלק הראשון, על ארבעת הבנים של ליל הסדר, עולם האצילות היינו הברַחֲכִים. סתם יהודי אינו בן-חכם, אלא 'הלואי תם' (תם במספר סדורי עולה יהודי, היינו סתם יהודי, בחינת "יעקב איש

יא בראשית כה, כז.

יב דברים ו, כ.

יג מו"נ ח"א פנ"ח.

יד פ"ג.

ח תהלים קיג, ו.

ט ראה הגהות לד"ה "פתח אליהו" תרנ"ח אות ב, ובכ"ד.

י משלי י, כה.

שעיקרה פולחן עצמי – ישות גמורה של הפרדה וקרע מהאחדות האלקית.

בכל אופן, המושכל בעולם היצירה הוא כבר ידיעת החיוב – התבוננות בגדולת ה'. ההתפעלות שבאה מההתבוננות הזו, שהרמב"ם מתאר בהלכות יסודי התורה^כ, היא המורגש של עולם היצירה דקדושה. אנחנו מדברים עכשיו דווקא על החלק הטוב שבכל עולם. עולם היצירה חציו טוב וחציו רע, אבל אנחנו מדברים על המושכל הטוב והמורגש הטוב.

מושכל-מורגש דעשיה – מדע ודרך ארץ

בעולם העשיה הכל טבע – אבל לא דווקא משהו פסול. המושכל של המדע הוא המושכל של עולם העשיה. המורגש של עולם העשיה היינו מדות שהן ההתפעלות הטבעית, מדות של דרך ארץ, כמו אהבת איש ואשה ואהבת אבות לבנים ובנים לאבות. מוסבר גם בתניא^כ שכך ה' ברא את העולם – שיש רגש טבעי לגמרי. המורגש של עולם העשיה קשור גם למושכל של העשיה – ידיעת המציאות. עולם העשיה, בכללותו, הוא כמו שאומרים 'זה מה יש' – אין לדיין אלא מה שעיינו רואות^כ, מה שאנחנו רואים במציאות התחתונה שלנו.

חוטבע – תחושת המציאות

כעת נגיע למוטבע, עיקר החידוש – המוטבע הוא איך מרגישים את עצם ההויה, המציאות, של אותו עולם – לא רגש, אלא פשוט חוית מה יש באותו עולם:

בעולם הבריאה המציאות מורגשת כ"אפשרויות המציאות", היולי (כפי שהזכרנו גם בחלק הראשון של השיעור) – עדיין חומר גלם ללא צורה. שוב, המוטבע הוא חוית המציאות של אותו עולם, ובעולם הבריאה המציאות מאד גמישה, עד כדי כך שכל משהו שנתפס כישות

כג פ"ב ה"ב.

כד תניא פמ"ט (עפ"י שבת קנב, א).

כה ב"ב קלא, א. ובכ"מ.

ושוב^{טו}, בדופק של "רצוא ושוב". בעולם העשיה ישנם האופנים – גלגלים. לכן לפעמים עולם העשיה נקרא עולם הגלגלים. אופנים הם כמו חוקי טבע, והמשמעות שלהם היא סיבתיות – גם "גלגל חוזר בעולם"^{טז}, לפעמים אתה למעלה ולפעמים אתה למטה. בכל אופן, בעולמות בי"ע יש שרפים, חיות ואופנים^{טז}.

שוב, המושכל של הבריאה הוא ידיעת השלילה – איך שהרמב"ם מתאר^{יז} את האיש הנעלה ביותר, משה רבינו. "משה זכה לבונה"^{יח} – אמה ש"מקננא בכורסיא"^{יט}. זו ההשכלה שלו, המושכל של הבריאה. המורגש שם היינו השרפים שנשרפים מתוך כלות הנפש ממש.

לפני שנגיע למוטבע, שיש בו חידוש בכל עולם, נסביר את המושכל והמורגש של שאר העולמות:

מושכל-מורגש דיצירה –

התבוננות בגדולת ה' ואהוי"ר מורגשים

המושכל של עולם היצירה הוא ההתבוננות בגדולת ה' במעשה בראשית, שמולידה אהבה ויראה בלב – המורגש של היצירה. אלה אהבה ויראה של 'יש מי שאוהב' ו'יש מי שירא'^{כא}. בעולם הבריאה אין מי שאוהב וירא – שם החסדים מכוסים ביסוד אמה (עצם ההתבוננות) דמקננא בכורסיא.

נוסיף עוד משהו לגבי העולמות^{כב}: עולם היצירה הוא העולם הבינוני של התניא. עולם הבריאה הוא צדיק – ובפרט צדיק שאינו גמור. צדיק גמור הוא כבר האצילות – הרבי. עולם העשיה הוא הרשע, עשו. שם עבודה זרה,

טו יחזקאל א, יד.

טז ע"פ שבת קנא, ב.

יז פע"ח שער השבת פי"ט ובכ"מ.

יח הלכות יסודי התורה פ"א ה"ו וראה שם גם פ"ז ה"ו.

יט ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוצי זהר שם).

כ תקו"ז (כג, א).

כא ע"פ תניא פל"ה.

כב ראה חסדי דוד הנאמנים ח"א עמ' 38 ואילך. מבוא

לקבלת הארז"ל עמ' קנז ואילך.

טו המעלות של ליל הסדר מגיעים עד סוף היצירה בדיוק, עד המוטבע שביצירה (לפי הכוונה שבהגדה מגיעים עד סוף האצילות, כי שם ה־רשת – שלש האותיות התחתונות – הן גופא כנגד שלשת העולמות התחתונים; שם הכוונה שכל הסדר, כולל הדילוגים שיש בכוסות, מגיע עד המלכות דאצילות, וכאן מגיעים עד המוטבע דיצירה). שלש המדרגות הנוספות (כפי שהקדמנו), אותיות ר־ש־ת, היינו עולם העשייה, העולם הנפרד לגמרי, "אף עשיתיו"^{כט}. ה־ד היא הראש של העשייה; ה־ש ההתפעלות של העשייה, המורגש (שלשת הקוים של ה־ש הם כנגד שלשת האבות^ל, "הג"ת, כללות המורגש); וה־ת בסוף היא עצם המציאות כמו שאנחנו חווים, למטה בעולם העשייה.

ולסיכום:

א	אמונה	קדש
ב	תענוג	ורחץ
ג	רצון	כרפס
ד	בטול	יחץ
ה	שמחה	מגיד
ו	יחוד	רחצה
ז	אהבה	מוציא
ח	יאה	מצה
ט	רחמים	מדור
י	בטחון	כורך
כ	תמימות	שלחן עורך
ל	אמת	צפון
מ	שפלות	ברך
נ	מושכל (ידיעת השליה)	הלל
ס	מורגש (כלות הנפש)	נרצה
ע	מוטבע (חידוש אפשרות המציאות)	כוס ראשון
פ	מושכל (ידיעת החיוב)	כוס שני
צ	מורגש (אהבה ויראה)	כוס שלישי
ק	מוטבע (חווית המינים)	כוס רביעי
ר	מושכל (מדע)	כוס של אליהו
ש	מורגש (דרך ארץ)	פיוטים
ת	מוטבע (חווית הפרט הנפרד)	שיר השירים

כמובן, הטבלה הזו היא פתח להרבה הרבה התבוננויות במילים לפי הקבלת האותיות שלהן למדרגות הפרטיות המפורטות כאן.

הוא חידוש – "מציאות בהתחדשות". עדיין יש רושם של "אלקות בפשיטות" וכל שאר מה שאני חווה מאד גמיש.

בעולם היצירה כבר לא כל כך גמיש – יש כבר צורות. כמו שמוסבר בסוד ה' ליראיו^כ, עולם הבריאה נקרא 'יש' – יש משהו, אבל הוא לא מוגדר היטב. בעולם היצירה אני מרגיש כלל – מינים, אבל לא פרטים. אפשר לומר שאני חווה את הפן הביולוגי של העולם – מציאות העולם והשרדות המינים (מה שהרמב"ם קורא לו^כ השגחה כללית על המינים – זו התחושה של עולם היצירה, המוטבע של עולם היצירה). בעולם העשייה המוטבע הוא כמו החוויה של כל בן אדם שמרגיש את הפרט – חווה שכל פרט הוא גם נפרד, ולכן זהו עולם הפירוד (השרשים **פרד-פרט** מתחלפים בחילוף **ד-ט**, אותיות הלשון **דטלנת**).

ההקבלה ל־כב האותיות

עד כאן המבט הכללי שלנו על **כב** המדרגות. כעת צריך לחזור ולקשר זאת לאותיות: כל האותיות מ־א עד מ הן יג הכחות מאמונה עד שפלות – הכל בעולם האצילות. אחר כך, ג המדרגות של עולם הבריאה הן נ־ס־ע – המושכל של הבריאה נ, מאד מתאים, נ היינו אמא, שער הנון, דמקנא בכורסאי, סוד היובל, השכל של עולם הבריאה; ה־ס, שמתחלפת עם ש, היא כמו ה־ש של השרפים שנושרפים; ה־ע, שמכסה את ה־א, היא המוטבע (של הבריאה) – במלה טבע יש ע, "טוב עין הוא יברך"^{כח}. בעולם היצירה כבר פ־צ־ק – המושכל בגדלות הבורא הוא פ; ההתפעלות, שהיא גם התפעלות היצרים, היא ה־צ; המציאות הכללית, ההשגחה הכללית, היא ק.

נקפוץ לכוונות של פסח: לפי ההסבר כעת, כאשר מוסיפים את ארבע הכוסות ל־

כו סוד הוי' ליראיו ש"ב עמ' קנ.

כז ראה מו"נ ח"ג פי"ז.

כח משל כב, ט.

כט ישעיה מג, ז.

ל ראה זהר ח"א ב, ב. תקו"ז נא (פו, ב).

ג. דרוש אטב"ח

קשר התענוג והיראה

מה רצינו מכל זה ואיך הגענו לכל זה? כל השיעור הזה אמור להיות המשך של הקשר בין היראה והתענוג אודותיו למדנו^{לא} בספר חיים וחסד של רבי חייקא מאמדור – הכלל הגדול אצלו, שהיראה היא הכלי של התענוג. הכל היה בשביל הנקודה הזו.

לפי האלף-בית שעשינו התענוג הוא האות **ב**. ה"ב רבתי ד"בראשית" בה נברא העולם היא תענוג – העולם נברא עם תענוג, לשם תענוג, התענוג של ה' בבריאת העולם, רוצה להעניק לנו את התענוג. שנזכה לתענוג ונזכה גם להעלות את התענוג שלנו אליו. היראה באלף-בית שלנו היא האות **ת**.

אם **ב** (תענוג) ו-**ח** (יראה) הולכות יחד, למה רומז? חוץ מזה ש-**ח** הוא **ב** בחזקת **ג**, הקשר של **ב-ח** שייך לאלף-בית שנקרא אטב"ח. הסוד של אטב"ח מוסבר באריכות בעץ חיים^{לב}, בכתבי הארז"ל, לגבי פרצוף המלכות. כאן נשתמש בו לענייננו – הקשר בין ה-**ב** ל-**ח** רומז שאפשר להתבונן כאן בכל האותיות לפי אטב"ח:

חיבור המדרגות בסוד אטב"ח

ה"א מתחברת ל – ט אמונה לרחמים, טוב מאד. כתוב ש"אמונה ורחמים משלימים ל-400 ורחמים הם ה"בריה התיכון המבריח מן הקצה עד הקצה"^{לג} – עולה עד פנימיות עתיק, עד האמונה. גם באמונה גופא יש את מה שנקרא "רחמים עצומים"^{לד}.

לא שיעור מוצאי ד"ך אדר השתא – נדפס בגליון ויקרא. לב שער לה פ"ד.

לג ע"פ שמות כו, כח; לו, לג. זח"ג קפו, א. ובכ"מ.

לד ראה מלכות ישראל ח"ג מאמר "גדולה נקמה" הערה

אחר כך יש ג"ז, רצון ואהבה – כמו שם הספר שלנו, שערי אהבה ורצון, וכמו שמחברים בשבת קדש בנוסח "באהבה וברצון". גם בפשט, אהבה ורצון הולכים יחד – מקור הרצון הוא חסד דאריך שמתלבש בגלגלתא דאריך.

אחר כך ד"ו היינו בטול-יחוד, גם מובן – בשביל יחוד צריך בטול. בשביל להתייחד צריך בטול היש – שלא יהיה שום דבר מפריד, שום חיכוך, שום דבר מפריע. מה שנשאר לבד באטב"ח הם ה"ה וה"ז. בעולם האצילות נשאר לבד ה"ה – השמחה.

כיסינו עכשיו את כל כחות הנפש מאמונה עד רחמים, עד תפארת, אבל נשארו הנהי"מ, קבוצה בפני עצמה. אם ממשיכים את הסדר של אטב"ח, ה"י, הבטחון, צריכה להצטרף ל-צ – המדות של היצירה בכוונה הזו. כאן אני אומר בקיצור, אבל זה דורש הסבר באריכות. הבטחון של האצילות מצטרף למדות דיצירה. כתוב^{לה} שבטחון הוא מתוך הרגשת אהבה – אני בוטח במי שאני מרגיש שאוהב אותי, אני אוהב אותו בחזרה וממילא בוטח בו. האהבה המורגשת היא ה-צ, המורגש של עולם היצירה. הבטחון של האצילות מתחבר עם המורגש של היצירה.

אחר כך ההוד, האות **כ**, מתחבר עם ה-פ, המושכל עולם היצירה – ההתבוננות בגדולת ה', גדולת הבורא יתברך. באצילות גופא "בינה עד הוד אתפשטת"^{לו}, ומוסבר בתיניא^{לז} שהוד היינו להודות על הנפלאות שבטבע, שבבריאה. ספירת ההוד מתחברת עם המושכל של היצירה.

הזוג הבא הוא כבר **ל** עם **ע**. בספר של רבי

יח.

לה פלח הרמון וירא ד"ה "ואשה אחת" פ"ד; ד"ה "איתא בפסיקתא" (מהרה"צ ר"ה מפאריטש), מובא בלב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ו הערה ט. ראה שיעור כ"ט תמוז ע"ח פ"ג (אמונה ובטחון 13); כ"ח מנחם-אב ע"ח פ"ג (אמונה ובטחון 14).

לו ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח שכ"ט (הנסירה) פ"ח.

לז תניא אגה"ק טו.

אפשר לחשוב שאין שום חויה מיוחדת כשאדם משכיל את ידיעת השלילה, שאין לו מזה כלום, אבל כעת אומרים ששמחת האצילות היא ידיעת השלילה של אותו צדיק שהגיע לרום המעלות של עולם הבריאה.

מה נשאר? באטב"ח, כשיש רק 22 אותיות, מחברים את ה"ק ל"ת ואת ה"ד ל"ש. אם מפתחים ל"מנצפ"ך, כמו בעץ חיים, יש שוב ארבע זוגות ו"ך סופית נשארת פנויה. כאן אומרים כמו שרש"י מסביר בגמרא אטב"ח^{מג}, שבסוף מחברים קרשת. יוצא שחיות המציאות של הכלל, המוטבע של היצירה, מתחברת לחיות המציאות של הפרט, המוטבע של העשיה. היווג האחרון שנשאר הוא השכלת הטבע והרגש הטבעי שביצירה – ה"ד וה"ש.

התבוננות בכל האלפא־ביתות
אם כן, יש כאן דרוש שלם, דרוש אטב"ח, לפי אלף-בית שלם מהאצילות לבי"ע, כאשר אצילות מלאה יג ובי"ע כוללים כל אחד שלש מדרגות. כל הדבר הזה נולד מתוך ה"בח של תענוג־יראה. בכל האטב"ח אפשר להרחיב, אבל הסברנו בתמצית הענין. צריך לומר שבעצם כל מבנה של כב אותיות אפשר לשחק איתו לפי כל חילופי האותיות. אני יכול להתבונן באתב"ש, שאמונה הולכת יחד המוטבע בעולם העשיה (לפי סדר האלף-בית שבנינו), "נעוץ סופן בתחלתן"^{מד}, והלאה. כך אלב"ם וכך כל צורות צירופי האותיות. כעת, בזכות רבי חייקא ויחוד היראה והתענוג 'נפלנו' על חילוף אטב"ח.

מג רש"י סוכה נב, ב ד"ה "באטב"ח".
מד ספר יצירה פ"א מ"ז.

חייקא הוא כתב בפירושו^{לח} ש-ל היא אות של תענוג, ולפי הכוונה שלנו ה-ל היא היסוד. היסוד הוא לא התענוג של הכתר דאצילות, אבל הוא אבר התענוג – ביטוי התענוג ביסוד (סוד "מכתם לדוד"^{לט}, כנודע). רמז יפהפה ש-ל שייכת לתענוג. התענוג הזה מתחבר עם ע – חיות מציאות היש ההיולי של עולם הבריאה. כל דבר כאן הוא 'פצצה' כזו, התבוננות שלמה. בהרגשת המציאות כהיולית לגמרי, המוטבע של עולם הבריאה, יש תענוג של היסוד, תענוג של זווג עם מציאות היולית. כך יוצא מהאטב"ח שלנו.

אחרון חביב בקבוצה הזו, אחרי ה-ל וה"ע, יחוד של ה"מ (המלכות דאצילות, השפלות) עם ה"ס. אמרנו שה"ס היא המורגש של עולם הבריאה, כלות הנפש של השרפים. יש משהו שבשביל כלות הנפש של עולם הבריאה צריך שפלות אמתית – "והייתי שפל בעיניו"^מ, בטול היש לגמרי, שפלות של אצילות. כתוב "שרפים עמדים ממעל לו"^{מא} – ממעל לשם אדני^{מב}, שהוא המלכות דאצילות. כתוב בפירוש שיש קשר בין השרפים בעולם הבריאה למלכות דאצילות, שם הכוונה שלהם ושם המקור שלהם. מה נשאר פנוי? ה"ג – ידיעת השלילה, עצם המושכל, השכלים הנבדלים של הבריאה, שער ה"ג, כמו שאמרנו קודם. מה נשאר לבד בעולם האצילות? בדיוק אותו מקום – ה"ה, שהיא הבינה, השמחה. אם כן, יש פה גם ווארט מאד

לח חיים וחסד על ויקרא (נלמד בשיעור הנ"ל).
לט תהלים טז, א (ובכ"ד). וראה קהלת יעקב (וישרש יעקב) ערך 'מך'.
מ שמואל"ב ו, כב.
מא ישעיהו ו, ב.
מב לקו"ת אמור לב, ב. ובכ"מ.

ניתן לשמוע את הניגון גם בקו הפנימי־פון שלנו במספר 02-5434297 שלוחה 4 < 10 < 480.
לשמיעת הניגון מתוך פרויקט "קולמוס הנפש": [youtube.com/watch?v=fSeINDt71hU](https://www.youtube.com/watch?v=fSeINDt71hU)

$\text{♩} = 96$

5

8

11

14

1

2

D.C.

נועם אלימלך

פרשת מצורע

יחוד קוב"ה ושכינתיה

משה רבינו זכה ליחוד קוב"ה ושכינתיה כבר בקולו שקודם לדבור (סוד ה"א הפשוטה שלפני אותיות האלף-בית^ד, שכאשר מצרפים אותה לסך-הכל של האותיות, מקבלים **יא** פעמים **קול**, **כב** פעמים **חיים**^ה, סוד "חיים הם למוצאיהם בפה"^ו):

וזהו משה ידבר והאלהים יעננו בקול רוצה לומר חלק אלקים היה מנענע בו קודם הדבור וזהו שאמרו חז"ל מלמד שהשכינה היה מדברת מתוך גרונו של משה דהיינו בקול היוצא מהגרון דהיינו נשמתו היה מייחד תמיד עם קודשא ברוך הוא בקול.

היחוד הקודם לדבור הוא בסוד "טרם יקראו ואני אענה"^ז, מרוב אהבת ה' לבנו יחידו. והרמז: הקול מתייחד קודם כל עם אותיות הגרון, **אחהע**, העולות **בן יחיד** (כמנין **חנוך**, רבו של משה^ח). כל יהודי הוא בן-יחיד אצל הקב"ה והוא סוד ניצוץ משה רבינו שבו.

בחלקה השני של התורה מסביר רבי אלימלך את כח עבודת התשובה גם ביחס לעבודת הצדיקים:

דהנה האדם ההולך בעבודתו יתברך צריך

כוונת-יסוד בעבודה היא לשם יחוד קודשא-ברוך-הוא ושכינתיה. בתניא^א מוסבר ששרש התורה והמצוות הוא קוב"ה (אור הסובב כל עלמין) ושרש הנשמה הוא השכינה (אור הממלא כל עלמין) ובקיום המצוה הם מתייחדים. אמנם, לפי רבי אלימלך^ב היחוד הוא בין השלם, הקב"ה, לבין החלק ממנו שמתגלה בעולם – **בנשמה**, **בתורה** או **בתפלה** (העולות יחד 1521, הוי' אחד ברבוע, מנין **זך** מילויי שם הוי' ב"ה – השכינה ביחס לשם הוי' ב"ה עצמו^ג):

דהנה האדם כשלומד תורה הוא מדבר דברים קדושים ואותיות הקדושים ומכח מה הוא מדבר מכח חלק אלקות אשר בקרבו דהיינו הנשמה הקדושה היא חלק אלוה ממעל. וזהו ידוע דאורייתא וקודשא ברוך הוא כולא חד נמצא על ידי נשמה הקדושה שמדבק עצמו בחלק אלקות שבו באותיות הקדושים אזי מעלה הדיבורים למעלה ומתדבקים באחדותו יתברך שמו וזהו יחוד קודשא ברוך הוא ושכינתיה שמיחד התורה הקדושה ונשמתו הקדושה עם קודשא ברוך הוא על ידי לימוד התורה והתפלה.

אמנם, בעוד כל אדם עושה את היחוד בדבור,

ד ראה כוונת המקוה וכוונות השופר מהבעש"ט שנדפסו בסידור עם דא"ח.

ה היחס בין **קול** ל**חיים** הוא "שלם וחציו" – **קול** = **חיים חיים**. **קול-חיים** (ג"פ **חיים**) = **צדיק** כו'.

ו עירובין נד, א.

ז ישעיה סה, כד.

ח לקו"ת פרשת בראשית.

נערך מרשימת הרב ע"י איתאל גלעד. כ"ד ניסן תשפ"א – רשימת הרב.

א פמ"א.

ב ד"ה "או יאמר כו' זאת תהיה".

ג 1521 ועוד הוי' עולה ז פעמים יג פעמים יז.

קשורה לה' באמת לייחד קוב"ה ושכינתיה ללא כל נגיעה אישית^ב (יחוד הוא פנימיות הדעת, כנודע).

עבודת הצדיקים היא יחוד קוב"ה ושכינתיה בדבור (בכל אדם) או בקול (במשה רבינו), אך כנראה שבעל התשובה עושה את היחוד במחשבתו^ג ו"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה [לשון תיקון]"^ד (זהו 'פירוש משלים' לתורה הבאה, בה מסביר הנועם אלימלך ש"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היינו מחשבת הצדיק, שודאי אין בה שום פניה, שאם נאנס ולא עשה מצוה הקב"ה מצרפה למעשה של אחר שעשה עם פניה – העלאת הצדיק את מעשי הבעל תשובה).

בעל התשובה עולה מ'עמק תחת' שבהוה, לשון וידוי, ל'עמק רום' שבנצח, מדת משה רבינו (הצדיק המייחד בקולו) – ומכיון ש"כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממשי"^ה, מעל נקודת המוצא של האור הישר, נמצא שבעל התשובה עולה לשרש משה רבינו ("גואל ראשון") ומגיע לבחינת משיח ("גואל אחרון"), ד"אתא לאתבא צדיקא [החל ממנו עצמו] בתיובתא"^ו.

יב ראה תניא לעיל הערה א; ד"ה "ושבתי בשלום" תשכ"ב.

יג מחשבה קול דבור = 703 = משולש 37 (הבל יחידה). ר"ת קדם (זה ברבוע) ואוס"ת 559 (חצי 1118).

יד קידושין מ, א.

טו שער האמונה פט"ו.

טז ע"פ זהר ח"ג קנג, ב.

לדקדק על עצמו במאד מאד שלא יבא לו שום פניה וגדלות בעבודתו יתברך שמו דהיינו בעסק התורה או תפלה כי אם ח"ו יבא לו איזה פניה אזי העבדות הזו אינו עולה למעלה # אך כשאדם רשע עושה תשובה על עוונותיו הגדולים דהיינו ח"ו גזל ועריות ושאר עבירות כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה וכשעושה תשובה גמורה באמת ובתמים אז מעלה גם כן התפלות של הצדיק שנפלו לו פניות בהם ולזה במקום שבעלי תשובה עומדים כו' כי הבעלי תשובה במדרגה גדולה יותר מהצדיק שמעלה גם כן תפלות והתורות של הצדיק כנ"ל וזהו זאת תהיה תורת המצורע # פירוש תורת המצורע שהוא הבעל תשובה המוציא רע כשיתקן ויעשה תשובה שלימה אז יפעול שתהיה תורתו תועלת להשכינה שנקראת זאת כידוע שמעלה את השכינה ליחודה עם קודשא ברוך הוא

הרשע בתשובתו האמתית, "צעק לבם אל הוי"^ט באמת לאמתו, ללא פניות, מעלה את עבודת הצדיק שנפלה בפניות (בסוד "הרע כסא לטוב"). המדובר כאן הוא ברשע שנפל ב"עמק רע" (גול ועריות) ובתשובתו הוא הופך אותו ל"עמק טוב". "עמק טוב" ו"עמק רע" הם תרין עטרין שבדעת^א – תיקון הדעת של הרשע פועל גם לתיקון דעת הצדיק, שכל עבודתו תהיה

ט איכה ב, יח.

י כש"ט (קה"ת) אותיות כו, ע.

יא ע"פ פע"ח שער תפלות ר"ה פ"ז.

נגיעה ויגיעה

השרש **נגע** בא מהשער **גע**. באותו שער יש, בין השאר, את השרשים **יגע**, **גוע**. יש יגיעה שלילית, רפיון ידים, "אתה עיף ויגע ולא ירא אלקים" ואז מגיע עמלק. אבל יש יגיעה חיובית, כפי שצריך לחנך ליגיעה בתורה, יגיעת נפש ויגיעת בשר בעבודת ה'. אם לא יגיעים בתורה באים הנגעים העלולים להביא לגוע, מוות. בזכות היגיעה בתורה מנצחים את עמלק וזוכים לחידושי תורה, "יגיעת ומצאת תאמין". שרש נוסף הוא **געגע** – ללא געגועים אמתיים לא מוכנים להתייגע כראוי.

[התוועדות כ"ד ניסן תשע"ב]

זהב שלמה

ביאורים בפירוש רש"י | פרשת תזריע מצורע

תורת האדם

שייכים כאן, מכל מקום כיון שהתורה היא גמר ותיקון העולם והאדם לכן מתאים שגם דיני התורה יהיו כתובים כסדר הבריאה.

אבל הלבוש פירש: הטעם שהאדם נברא באחרונה הוא כדי שלא יתגאה, "שאם תזוח דעתו עליו אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית"², וטעם זה עצמו שייך גם כאן, כאשר רואים שבעלי החיים אינם מטמאים בחייהם, וגם במותם מטמאים רק טומאה קלה (טומאת ערב), ואילו האדם מיד בלידתו מטמא את אמו טומאה חמורה, ומזה יתעורר האדם על שפלותו שנוצר מטיפה סרוחה וכו'.³

מימרות רבי שמלאי

זו הפעם היחידה שרש"י בפירושו לתנ"ך מביא מימרא של רבי שמלאי בשמו. בגמרא יש שש מימרות של רבי שמלאי בלשון "דרש רבי שמלאי", וכולן דברים כלליים ויסודיים ביותר, כמו מניין תרי"ג מצוות שנאמרו למשה בסניף,⁴ והדרשה על יצירת האדם "למה הולד דומה במעי אמו [מכאן שרבי שמלאי בקי ביצירתו של אדם]... משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע"⁵, ועוד. וכן אצלנו, זו דרשה כללית

דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׂבַעֶת יָמִים כִּימֵי גִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא.

אשה כי תזריע אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף. כי תזריע לרבות שאפילו ילדתו מחוי, שנמחה ונעשה כעין זרע, אמו טמאה לידה.

בפרשת שמיני התפרשה "תורת בהמה חיה ועוף", המותר והאסור, הטהור והטמא (נבלה ושרצים), ולבסוף נאמר שם "זאת תורת הבהמה והעוף" וכו'. ובפרשות תזריע ומצורע מתפרשים דיני האדם: טומאת יולדת וטומאת מצורע (בפרשת תזריע), זב ובעל קרי, זבה ונדה (בפרשת מצורע). לכל אלו מתאים לקרוא "תורת האדם", ובמיוחד מתאים למצורע שטומאתו פותחת ב"אדם כי יהיה בעור בשרו" וטהרתו פותחת ב"זאת תהיה תורת המצורע".

דברי רש"י מקורם במדרש⁶, שם דורשים תחילה את הטעם לסדר היצירה, ואחר כך מובאים דברי רבי שמלאי. ומפרש הגור אריה: רש"י בא לתת טעם לסדר הכתוב שהקדים דיני בהמה חיה ועוף לדיני האדם, ומפרש שזה כסדר היצירה. אמנם הטעמים שנתנו חז"ל לסדר היצירה אינם

ב סנהדרין לח, א.

ג וראה פירושים נוספים בדברי דוד ומשכיל לדוד.

ד מכות כג, ב.

ה נדה ל, ב, פתיחת ספר התניא (וידוע הדיון בזה אם רבי שמלאי הוא תנא או אמורא).

נערך מרשימות הרב ע"י יוסף פלאי.

א ויקרא רבה יד, א.

יתוש קדמך שלשול קדמך". ומבואר שם (בדברי ריש לקיש) שקדימת האדם למעשה בראשית היינו "ורוח אלהים מרחפת על פני המים"^ח – "רוחו של אדם הראשון" (או "רוחו של מלך המשיח"^ט) – מצד הרוח הוא ראשון, "קדם", ומצד הגוף הוא אחרון, "אחור". הביטוי "אחור וקדם" מקביל ל"פנים ואחור" (פנים היינו מה שהיה לפנינו) – הנשמה המוקדמת היא צד הפנים, והגוף המאוחר הוא צד האחור.

אם כן, כיון שרבי שמלאי דורש שיש דמיון בין יצירת האדם לתורתו, יש ללמוד מכאן שגם ב"תורת האדם" יש בחינה של "אחור וקדם". אדם היינו ישראל, "אתם קרויים אדם"^י: מצד האחור, ישראל באים לאחור התורה, שהרי התורה קדמה לבריאת העולם, אבל מצד הקדם-הפנים אזי "ישראל קדמו לתורה"^{יא}, "מחשבתם של ישראל קדמה לכל דבר [גם לתורה הקדומה]"^{יב}.

רמזים: במאמר רבי שמלאי יש "בהמה חיה ועוף". **בהמה חיה עוף** = 21 במשולש (231, סוד **רלא** שערים). **אדם** = משולש 9. ויחד, **בהמה חיה עוף אדם** = חיה במשולש (זה פעמים חיה) = **חיים נצחיים** (כאשר **חיה אדם** = **חיים**, **עוף בהמה** = **נצחיים**)^{יג}. דהיינו, האדם משלים את כולם לדרגת חיה, "אף בהמה וחיה נקראו נפש חיה, אך זו של אדם חיה שבכולן [הופכת את כולם להיות 'חיה']"^{יד}, ושלמות 'חיה' היא בחיים נצחיים.

פרשות בראשית ותזריע

נחזור ללשון "אמר רבי שמלאי" שבה פותח

יח בראשית א, ב.
 יט ראה פירוש מתנות כהונה שם. הוא מעדיף את הגרסה "רוחו של אדם הראשון", ואת הגרסה "רוחו של מלך המשיח" הוא מיישב לפי דברי המקובלים ש"רוחו של אדם הוא רוחו של משיח בסוד הגלגול, וסימך אדם אדם דוד משיח רוח אחד לכולם".
 כ יבמות סא, א.
 כא תנא דבי אליהו פט".
 כב בראשית רבה א, ד.
 כג נצחיים = יצחק, שהארץ ימים מכל האבות. חיים יצחק בהכאה פרטית = חיה פעמים 220, הארבעון של 10.
 כד רש"י בראשית ב, ח.

על "תורת האדם" הדומה ליצירתו, מפרשת יולדת ואילך.

הביטוי "תורת האדם" נאמר בתנ"ך (רק) על דוד מלכא משיחא, וכן תורתו של אדם בפרשות תזריע ומצורע רומזת לדוד המלך: "אדם כי יהיה בעור בשרו" היינו דוד המלך שהצטרע^א (**אדם ר"ת אדם דוד משיח**). וכן פרשת יולדת (תחילת "תורתו של אדם") רומזת לדוד המלך שהוא "בר נפלא"^ב, אין לו חיים משלו, ומתקיים בו פירוש רש"י "אפילו ילדתו מחוץ" – דוד נופל ומיד קם לתחיה להיות "דוד מלך ישראל חי וקים"^ג ("יחיו מתוך... וארץ רפאים תפיל"^ד, גם הנפלים יקומו לתחיה). וכן מתקיימת בדוד מדת השפלות, "והייתי שפל בעיני"^ה, בראותו את שפלותו אפילו ביחס לבעלי החיים, "ואנכי תולעת ולא איש"^ו.

יצירה ותורה

תורף דברי רבי שמלאי הוא השוואה בין יצירה לתורה (כדברי הגור אריה שהתורה היא השלמת היצירה). ובחכמת המספר, יצירה היא כפולת 7 (7 פעמים אדם)^ז, וְתורה כפולת 13^ח, זוג מספרים מובהק של זכר (13) ונקבה (7).

דברי רבי שמלאי באים במדרש בהמשך לדרשת הפסוק על יצירת האדם, "אחור וקדם צרתני"^ט – "אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית ואם לאו אומרים לו

ו "זאת תורת האדם", שמואל'ב ז, יט.

ז יומא כב, ב.

ח ספר הליקוט'ים האזינו.

ט ראה סנהדרין צו, ב. זח"ג רעט, א.

י וזו דעת רבי שמעון, ראה רא"ם כאן.

יא ראש השנה כה, א.

יב ישעיה כו, יט.

יג שמואל'ב ו, כב.

יד תהלים כב, ז.

טו שני המרכיבים, אדם ועוד 7 = בהמה, יצירת האדם ויצירת הבהמה.

טז תורה = 13 פעמים 47, כי טוב, בטול. סכום כל המרכיבים כאן, 7, 45, 13, 47 = יבק.

יז תהלים קלט, ה.

רפואת המצורע

[יד, ד] וְצִנֵּה הַכֶּהֵן וְלָקַח לַמִּשְׁחָה שְׁתֵּי צָפְרִים
חַיִּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וְשֹׁנֵי תוֹלַעַת וְאַזֵּב.

חיות פרט לטרפות. **טהרות פרט לעוף טמא.**
לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה
פטפוטי דברים לפיכך הווקקו לטהרתו צפרים
שמפטפטין תמיד בצפצוף קול. **ועץ ארז** לפי
שהנגעים באין על גסות הרוח. **ושני תולעת**
ואזוב מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו
כתולעת וכאזוב.

ארבעת המינים הם שני סוגים של רפואה:
צפרים ועץ ארז מזכירים את החטא, צפצוף בקול
וגסות הרוח, ואילו שני תולעת ואזוב הם התיקון,
ישפיל עצמו.

צפרים ועץ ארז היינו רפואת 'דומה בדומה',
כמו המתקת המים המרים בעץ מר (רפואה
הומאופטית), "הקב"ה במה שהוא מכה הוא
מרפא"^ט. ואילו תולעת ואזוב הם רפואה רגילה
לפי שכל, בדרך ההיפך (רפואה אלופטית) –
זה מה שרש"י מדגיש, "מה תקנתו ויתרפא,
ישפיל עצמו".

רפואה באה על ידי תשובה, "ושב ורפא לו"^י,
וכן בתשובה יש שתי דרכים: הדרך הרגילה היא
'תשובת המשקל', שיתרחק ממה שנכשל בו
ויעשה סייגים וכו', וכמבואר^{יא} שבעל תשובה
צריך לומר "אי אפשי בבשר חזיר" (לעומת
צדיק שלא נכשל שעליו נאמר "שלא יאמר אדם
נפשי קצה בבשר חזיר... אבל יאמר אפשי ומה
אעשה ואבי שבשמים גזר עלי"^{יב}). בענייננו, זו
התשובה ש"ישפיל את עצמו" לעומת הגאווה,
כאשר הצפרים ועץ הארז באים רק לשם הכרת
החטא וחרטה על העבר ואילו התולעת והאזוב
הם לעזיבת החטא וקבלה לעתיד. זה מה שנקט

רש"י את הפרשה. גם את פירושו לתורה פותח
רש"י במלים "אמר רבי" (ואין עוד פרשה שרש"י
פותח את פירושו בלשון זו) – "אמר רבי יצחק"
לפרש פתיחת התורה ב"בראשית ברא" שהיא
ללמד את זכותנו על ארץ ישראל.

אכן, יש קשר בין פרשת בראשית לפרשת
תזריע, כדברי רבי שמלאי על "יצירתו של אדם"
שנאמרה בפרשת בראשית ו"תורת האדם"
בפרשת תזריע! "תורת האדם" קשורה לנתינת
הארץ לישראל, "אתם קרויים אדם", ועיקר
התורה מתקיימת דוקא בארץ ישראל^{יג}.

"בראשית" היא מלה יחידאית בתורה,
ו"תזריע" מלה יחידאית בכל התנ"ך. כאשר
בראשית תזריע מצטרפים ל-1600, 40 ברבוע
(ארבעים ימי יצירת הולד). והנה "בראשית"
תרגום יונתן "בחוכמא" ("ראשית חכמה"),
ועל בריאת העולם בחכמה נאמר בפתיחת ספר
יצירה "בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה
ברא וכו'", כנגד **לב** שמות 'אלהים' בששת ימי
בראשית (בראשית, ברא שית). ורמז מופלא
לכך במלה "בראשית" עצמה בחשבון אחוריים
(אחור), כך: **ב בר ברא בראש בראשית**
= 2336 = **לב** פעמים **חכמה**.

על דרך זו, נחשב את אחורי תזריע, **ת תז תז**
תזרי תזריע = 2718, ערך פסוקי ברכת כהנים!
אכן, עיקר ברכת כהנים הוא בלידת בנים ובנות,
"יברכך בבנים וישמרך בבנות"^{יד}, "תזריע וילדה
זכר [= **ברכה**]... ואם נקבה תלד"^{טו}.

הקשר בין בעלי המאמרים, רבי שמלאי
ורבי יצחק: יצחק שייך לקו שמאל, וכן **שמלאי**
אותיות **שמלאי**. **רבי יצחק** ועוד **רבי שמלאי** =
חיה בהשראה (כמבואר לעיל ענין חיה). **אמר**
רבי יצחק אמר רבי שמלאי = 1495 = **חיה** פעמים
אדני = סכום כל האותיות מ"א עד ת"^{טז}.

211 אותיות, משולש 6. כאשר נכתוב כמשולש אותיות, אדי
פנות המשולש תהייה איי (ר"ת אברהם יצחק יעקב) = 21
כמנין האותיות.

כט שמות רבה נ. ג. בכל זה ראה גם מעין גנים לפרשתנו.

ל ישעיהו י.

לא לקו"ת ואתחנן ט, ד.

לב רש"י להלן כ, כו.

כה כדברי הרמב"ן ויקרא יח, כה.

כו במדבר רבה יד, ה.

כז שני המספרים, 2336 (אחורי בראשית) 2718 (אחורי
תזריע) = זהב פעמים הזהב ברבוע.

כח אמר רבי יצחק אמר רבי שמלאי 6 תבות, משולש 3.

הדרך של תשובת המשקל שייכת לבבל, מוחין דאמא ("במחשכים הושיבני, זה תלמודה של בבל" לה). ואילו הדרך של רפואת דומה בדומה שייכת לארץ ישראל, מוחין דאבא. והרמז: **דומה בדומה (= יבק)** ועוד **באותה אשה = ארץ ישראל = לב פעמים הוי'**. רמזים נוספים: **באותה אשה באותו פרק באותו מקום = אליה ברבוע,** "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא... והשיב", שלמות התשובה = **ד פעמים תענוג (חיה־חדוה ברבוע)**.

לה סנהדרין כד, א.

רש"י, כדבר השווה לכל נפש (רש"י 'לא מחזיק' מרפואה הומאופטית).

הדרך השניה היא רפואת דומה בדומה, על דרך התיקון של "באותה אשה באותו פרק באותו מקום" לג (ואף שיביא עצמו לידי נסיון בכך לד, וזה לא שייך בכל אדם כמובן), זו הרפואה בצפרים ובארז עצמם, להשתמש בגבהות לקדושה.

לג יומא פו, ב.

לד רב ייבי תהלים לו בשם הבעש"ט "שיראה בעל תשובה שיזדמן לו אותה אשה שעבר עמה עבירה באותו מקום ובאותו זמן וימאס וישנא אותה ולא יעבור עמה עבירה, זהו תשובה שזוכח יצרו הרע".

צער הצדיק

את הצרעת פוגשים דווקא אצל הצדיקים הגדולים: ידו של משה רבינו הפכה מצורעת, מרים הנביאה אחותו הפכה מצורעת, ועל המשיח נאמר שהוא מצורע. פרשת הנגעים פותחת ב"אדם כי יהיה בעור בשרו" – 'אדם' רומז לצדיק, 'אדם המעלה'.

לצדיק יש 'חוש' בגאולה, הוא מכיר את עוצמת הטוב בגאולה העתידה, וממילא חש את עומק הרע שבגלות (לעומת אנשים רגילים כמונו, שאינם 'מתרגשים' מהגלות). יש לו רגישות רבה והוא חש על בשרו ממש את הפגמים הסובבים. השרש **צורע** הוא נטריקון **צירע**, "צדיק ורע לו" – הוא צדיק אבל רע ומר לו מהרוע שנמצא בחוץ. **צירע** אותיות **צער** – זו תחושת הצער העמוקה של הצדיק המצורע, צער שגורם לו לעורר רחמים רבים מאת ה'.

[לפי מעין גנים]

פרקי אבות

פרק ב', חשנה ט'

בור סוד

על סיני ועוקר הרים מי עדיף¹, רבי אליעזר סיני ורבי אלעזר עוקר הרים.

"בור סוד" רומז לסוד, "נכנס יין [לבור היקב] יצא סוד". **בור סוד** = **אור הגנוז**, כמו יין המשומר שלא אבדה ממנו טפה. לרבי אליעזר מתגלה האור הגנוז בתורה, "וירא אלהים את האור כי טוב", כי טוב לגנוזו, והיכן גנוז בתורה.

רבי אליעזר הוא מתלמידי שמאי², בחינת סיני, ואילו הלל הוא בחינת עוקר הרים כמעין המתגבר. שמאי לשון שומא ("השם אורחותיו"), דין וצמצום, והלל לשון אור, "כוחא דהיתרא עדיף" בסברא חדשה ומאירת עינים העוקרת הרים של דינים קשים. אמנם הכל כלול במשה רבינו, סיני ועוקר הרים גם יחד, משה קבל תורה מסיני ולא שכח דבר וכן קבל פלפולה של תורה³. והרמז: **סיני עוקר הרים** = **"לעיני כל ישראל"** (שנאמר על משה) = **משה שמאי הלל**.

היחס בין רבי אליעזר ורבי אלעזר הוא חש-מל: רבי אליעזר לא אומר דבר שלא שמע מפי רבותיו, חש, שתיקה, ורבי אלעזר כמעין המתגבר, מל, דבור. והרמז: **בור מעין** = **חשמל**. חבור המעלות **בור סוד כמעין המתגבר** = **"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"**.

רבי אליעזר שייך לצד הגבורות, אך הגבורה מתהפכת להיות חסד גדול. הוא מכריע⁴ שגם דור המדבר, עדת קרח ועשרת השבטים יש להם חלק לעולם הבא. כמו שהוא שומד על כל טפה שלא תלך לאבוד, כך הוא פוסק שאין נפש מישראל שתלך לאבוד, "לא ידח ממנו נדח".

חֲמִשָּׁה תְּלִמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַפְּתָא... הוּא הָיָה מוֹנֵה שְׁבָחָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס בּוֹר סוּד שְׁאִינוּ מְאֻבָּד טֵפֶה... וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְבֵי כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אִם יִהְיוּ כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֵאֲזַנִּים וְאֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס בְּכַף שְׁנֵיָהּ, מְכַרֵּעַ אֶת כָּלָם. אֲבָא שְׁאוּל אוֹמֵר מִשְׁמוֹ, אִם יִהְיוּ כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֵאֲזַנִּים וְאֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס אֶף עַמְהֵם וְאֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְבֵי בְּכַף שְׁנֵיָהּ, מְכַרֵּעַ אֶת כָּלָם.

רבי אליעזר הוא בור מסויד שכל המים נשמרים בתוכו, או בור-היקב שהיין מגיע אליו לאחר הדריכה בגת⁵, ורבי אלעזר "מפולפל הרבה ובעל סברא ומחדש דברים מדעתו"⁶ (מעין לשון מעין). רבי אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם⁷, 'מתנגד' לחידושים בלא מקור. ואילו רבי אלעזר כל תלמודו נשכח ממנו⁸, היפך הזכרון. רבי אליעזר מקיים בשלמות את מצות ידיעת התורה ואת האיסור לשכוח דבר אחד מתלמודו. בפשטות, יש מחלוקת במשנה מי עדיף, כמו הדיון

ה ברכות סד, א.

ו כמובא בפירושו רש"י כאן.

ז רש"י שבת קל, ב ד"ה שמותי.

ח נדרים לח, א.

ט סנהדרין פ"י מ"ג.

א תפארת ישראל.

ב רבינו יונה.

ג יומא סו, ב.

ד שבת קמז, ב.

הסיפור החסידי

רבי שמואל מקאמינקא | מנהיג בגיהנם

רבי שמואל מרבינו מקאמינקא-מירופול נולד בשנת תקל"ח, או תקל"ט, לרבי משה אהרן בנו של רבי צבי הירש מקאמינקא. היה תלמידם של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא ורבי משה צסיס מצ'ונדוב, וזכה להערצתם של רבי משה צבי מסאווראן ושל רבי ישראל מרוז'ין. מילא את מקום סבו כרב ואדמו"ר בקמינקא ומאוחר יותר במירופול, לאחר ציווי רבו ה'אוהב ישראל' מאפטא. מסופר כי בעת שהיה מקבל פיתקא נהג לומר: 'מדוע הכריח אותי האפטער רב להיות אחראי לצרות ישראל? מילא, אם כבר שלח אלי, אני מברכך שהשי"ת יעזור לך במהרה שלא תבוא עוד לצער אותי', וכך פעל ישועות. בין השאר, התפרסם רבי שמואל גם כמוציא דיבוקים. תורתו נדפסה בספרים "שני המאורות" ו"בית שמואל". נפטר ב' באייר תר"ג.

יחד את ההנהגה והגיהנם כדבר אחד ממש, ומאהבת ישראל הגדולה שניחן בה תלמידו, משתקף פירוש אחר: המנהיג הולך לגיהנם, ודר ממש בתוכו, כדי להוציא את היהודים שהגיעו לשם... כך אפשר לפרש גם את אמרת חז"ל (קידושין פב.), "טוב שברופאים לגיהנם". הרופא הטוב הוא זה המוכן לרדת לגיהנם עבור מטופליו. הירידה לגיהנם פירושה גם הזדהות מלאה עם היושבים שם, ותחושה כי אני אחד מהם ואף הגרוע שבהם. אדמו"ר הזקן המשיל את הצדיק למנוף, שבכדי להרים בעזרתו מבנה יש להכניסו מתחת לקומה התחתונה ביותר. על ידי השפלות שלו, נכנס הצדיק מתחת לרשע הגדול ביותר ומרומם אותו, ואגב כך מתרומם **הצבור** (צדיקים בינונים רשעים) כולו.

את חשיבותה של השפלות והענווה אצל רבי שמואל, ניתן לראות מפירושו על הפסוק בתהילים "מה אשיב לה". "אשיב" על פי הרבי מקאמינקא, פירושו גם "אשוב", כיצד אשוב בתשובה ואחזור לריבונו של עולם? רק ב"מה" שלי, בהכרה שאני כלום והוא הכל. כמובן שכאשר חשים כך, מבינים כי הכרה זו הינה גם הדבר

הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא היה תלמידו של הרה"ק מאפטא זי"ע. לימים אמר לו הרה"ק מאפטא שיקבל עליו להיות מנהיג בישראל, וסירב לו ולא הסכים בשום אופן. אמר לו הרה"ק מאפטא שיחשוב בדעתו שלהיות מנהיג בישראל הוא גיהנום, וצריך לילך לגיהנום עבור כלל ישראל. כששמע את דבריו, הסכים לקבל עליו את ההנהגה באומרו: בשביל גיהנום אני לוקח את ההנהגה. הוא סבל הרבה יסורים וחלאים, ופעם שלח בעת חליו להרה"ק מרוז'ין שיתפלל בעדו. אמר הרה"ק מרוז'ין: מה אעשה לזו? ואהבת לרעך הוא אצלו גדול יותר מ'כמונך'. היינו שאהבת ישראל גדולה אצלו מאהבת עצמו, ומקבל על עצמו היסורים של כל אחד מישראל.

(מזקנים אתבונן [סלונים] מערכת רבי שמואל מקמינקא)

מה מחפש **המנהיג בגיהנם**? אפשר לומר שזהו ביטוי מליצי אודות הסכנה הגדולה שבנטילת אחריות כזו. אולם מדברי הרבי מאפטא, הכורך

לאחר ערבית של שבת ושרו. נענה רבי שמואל בבדיחות: הם שרים, ואינם יודעים כי אני במיטת חוליי שמח יותר מהם... על חשיבות השמחה בעיני הצדיק יעיד גם הסיפור הבא:

בתו של הרב הקדוש רבי שמואל מקאמינקא, הייתה בתחילה עקרה. נזדמן פעם אחת לעיר קאמינקא הצדיק רבי רפאל מבארשיד ז"ל, ורבי שמואל אינו בביתו אז. נמלכה ביתו והלכה להצדיק האורח, וביקשה שיברך אותה שתלד. אמר לה הצדיק: סגולה לבנים היא שמחה. כשבא הרב הקדוש רבי שמואל לביתו, סיפרה לו בתו את דברי הצדיק. אמר לה אביה: דבר זה למד הצדיק מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים: מן התורה, שנאמר "ותצחק שרה", ואחר כך ילדה את יצחק; מן הנביאים, שנאמר "רני עקרה"; ומן הכתובים, שנאמר "אם הבנים שמחה".

שאלה בתו: כיון ששרה צחקה לשם סגולה, למה זה התרעם עליה הקדוש ברוך הוא? השיב אביה: סגולה צריכים לעשות כשצדיק מבטיח. אבל כאשר הקדוש ברוך הוא בעצמו מבטיח, אין צורך בסגולות.

(סיפורי חסידים, פרשת וירא)

היחיד שיש בידי האדם להשיב ולתת לה', כפשט הפסוק. באווירת ימי הספירה שאנו בעיצומם, כך גם "אשיב לה' כל" דהיינו תיקון נ' שערי בינה של ספירת העומה, המתרכזים ביסוד הנקרא "כל בשמים ובארץ". נוסף לכך, המילה המיוחדת **תגמולה** עולה 500, "פרו ורבו". הגמול בגדול ביותר הניתן משמים הוא בריבוי ילדים בגשמיות וברוחניות, כתלמידים וחידישי תורה רבים.

למרבה הפלא, הגימטריא של תחילת הפסוק רומזת לתכונתו השנייה של רבי שמואל, עליה העיד רבי ישראל מרוז'ין: "**מה אשיב להוי**" עולה **ואהבת**. בציווי זה נכללות כאחד שתי אהבות: אהבת ישראל בפסוקים "ואהבת לדעך כמוך" ו"ואהבת לו [לגר] כמוך", ואהבת ה' ב"ואהבת את ה' אלקיך", ביטוי המופיע פעמיים במשנה תורה. הדרך בה מגיעה תחושת הביטול לידי ביטוי, היא באהבה גדולה לה' ולאהוביו – ישראל והגרים.

לסיום נעיר, כי שפלות והקרבה עצמית כפי שהיו לרבי שמואל, אין בהם שמץ של עצבות ומסכנות. מסופר (מזקנים אתבונן שם), כי בליל שבת אחד חלה הצדיק עד כדי כך שבית החזה שלו התנפח, ולא היה יכול להתפלל בציבור. תלמידיו, שרצו לשמחו, נעמדו תחת חלונו

נגע נוגע

יש נגיעה שלילית, 'פניה' ואינטרס אישי, ויש נגיעה חיובית כמו שנאמר על שאול המלך "וילכו עמו החיל אשר נגע אלהים בלבם". זהו תיקון הנגעים מיניה וביה: במקום נגיעה הנובעת מישות ואגו, תהיה נגיעה חיובית, הדבר נוגע לי, אכפת לי מאד. גם המשיח נגוע בצרעת, כיון שמאד נוגע לו המצב של עם ישראל, נוגע לו שמישיח עוד לא בא. "היום אם בקולו תשמעו" ויגע אלקים בלבכם – יבוא המשיח.

[התוועדות כ"ד ניסן תשע"ב]

המדור מוקדש לזכות: רעיה תחי' שחר
והבנות מהיטבאל מרים תחי' ושלהבת חנה תחי'
לרגל ימי ההולדת בחדש ניסן

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

צרות בחיים ושינוי שם לעדי

אני עולה מבריה"מ לשעבר ושמי נדיה, נשואה ואמא לשני בנים. לאחרונה חיותי קשיים רבים – הן בעניני בריאות במשפחתי והן בתחומי העבודה שלי. הרב בבית חב"ד אליו אני מגיעה מדי פעם חשב שאולי יש קשר לעובדה שאין לי שם יהודי וששמי כולל אותיות דין, אך הוא לא ידע על איזה שם להמליץ לי. אשמח לעצת הרב לגבי השם, ובכלל לגבי ההתמודדות עם המצב.

מענה:

לגבי שינוי שם, כדאי מאד שיהיה לך שם עברי, על שם אחת מהנשים הצדיקות בתנ"ך או בעולם החסידות (הדבר נכון בכלל, ולא רק בגלל הקשיים). אכן, אין הקפדה לגבי אותיות מסוימות בשם, ובחירת השם היא על פי הזדהות פנימית עם דמותה של אותה אשה צדיקה. אותיות השם נדיה הן אותן

אם משיכת הלב בינינו מושלמת. סממן לכך הוא העובדה שכאשר איננו נפגשים אנו שוכחים את הפרצוף אחד של השני. גם הפסקת הפגישות לתקופה לא הועילה לנו לברר האם יש געגוע ממשי. איני יודע האם 'לסגור', מכיון שהעיקר הוא "בת גילו" (מדות טובות ורקע וכיוון בניין הבית דומים) או שמא חשוב יותר "בחירת לבו" ועלי לוודא שישנה משיכת הלב.

מענה:

הכלל שלימדנו הרבי מליובאוויטש הוא שאם מצד השכל השידוך הוא טוב – כלומר, הבחורה היא טובה לב ותהיה אשה ואמא טובה בבנין בית יחד על פי התורה והמצוה ובדרך החסידות, ומה טוב בית של שליחות מודעת לעם ישראל – אזי משיכת הלב גלויה אינה לעיכוב, ותבוא לאחר החתונה (כמובן, צריך שלא תהיה דחיה). לפי מה שכתבת, השידוך נשמע טוב. שתבשר בשורות טובות.

אותיות של השם דינה, בתם של יעקב אבינו ולאה אמנו – לכן כדאי לך ללמוד על דמותה של דינה ועל גלגוליה. בנוסף, עיקר היכולת שלנו לשנות ולתקן את מצבנו תלויה בשינוי ושיפור המעשים שלנו, בהוספה בתורה ומצוות וכו'. שינוי השם טפל יחסית לשינוי העיקרי הזה, ויכול לבוא בנוסף לו. מומלץ ללמוד בספר ברית הנישואין – בעיקר את המאמר השני, המתאר את מחזור החיים היהודי [ובמקביל ללמוד היטב את הלכות טהרת המשפחה] – ולהשתדל ולהוסיף בטהרת המשפחה. כל טוב ובהצלחה, ושה' יעזור לך לצאת מהמצב המסובך ולראות שהכל היה לטובתך!

'בת גילו' או 'בחירת לבו'?

לפני כחודשיים הציעו לי שידוך עם בחורה עם רקע דומה לשלי. הפגישות היו טובות וראיתי בבחורה מדות טובות, אך איני יודע

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

ספור פסיקה

ומתאים אותו ליום החדש, אבל מלבד הכתוב השונה אין כל הבדל בין הישן לחדש.

כמוכן שהדמיון בין הימים רק חיצוני. בשביל להכיר לעמק את ספירת העמר ואת המיחד שבכל אחד מימיה, עלינו להאזין לספור המיחד של כל יום. שמתם לב? ספירה, מלבד מספר, היא גם ספור! כדי להכיר את ספורו המיחד של כל אחד מימי הספירה עלינו לעבור לקריאת האותיות הקטנות. מה הכוונה? מי ששם לב למדפס בסדורים, ודאי הבחין שליד מלות הספירה של אותו היום כתוב באותיות קטנות צמד מלים שמתחלף בכל יום: ליד היום הראשון מופיע הצמד 'חסד שבחסד', ליד היום השני מופיע הצמד 'גבורה שבחסד', ליד היום השלישי מופיע הצמד 'תפארת שבחסד'. אחריו יבואו 'נצח שבחסד', 'הוד שבחסד', 'יסוד שבחסד' ו'מלכות שבחסד'.

מה עשינו כאן? ספרנו את ספוריה

"יש לי דג, חציבה לחריה, מכנסים לחיות ולעיס לחיות..."

"מה אכזה? לא מלפס?"

"כפול... לא פוא דא?"

"לפכר לפלפל פכד לחר..."

אנו כבר בעמקה של ספירת העמר, המצוה המיוחדת לתקופה שלנו, אבל עדין לא מאחר לספר עליה. אתם אוהבים מספרים? ספירה, כשמה, עוסקת במספרים. אחד, שניים, שלשה וכו'. כך אנו הולכים ומונים את הימים שמחג הפסח ועד חג השבועות.

פסח ולמאור

האם מלבד המספר המתחלף בכל יום יש הבדל בין הימים? היום הראשון לספירה שונה מן היום השני? ברור, אבל כאשר אני מתבונן בהתקדמות המספרים אני מבחין בעיניים שלי בהבדל שביניהם. בלוח שעל קיר בית הכנסת מחליף הגבאי את השלט

הוא התחיל להנות מהנחת של שלום, וזה היה השלב בו הרשה גדי לעצמו כמה רגעי מנוחה והרפיה.

של מדת החסד. בשבוע שאחריו נספר בדרך דומה את ספורה של מדת הגבורה, וכך הלאה.

התכבדות

לפלא הזה קוראים התכבלות. לא, גדי ממש לא הפך לילד אטי ושלום לא הפך לזריו. כל אחד נשאר להיות מי שהוא, אבל משהו בכל זאת קרה. כל אחד הצליח לגלות, שבנוסף לתכונה העקרית והבולטת שלו יש בו גם צד הפוך, משהו מהתכונה השונה. אז אם היילד הפעלתן מגלה שהוא לפעמים גם אוהב את הקצב האטי, הוא כבר יכול להיות חבר ולעבד יחד עם היילד השונה ממנו.

נסכם בצורה משעשעת: גדי הפעלתן גלה שיש בתוכו שלום קטן, ננוח, ואלו שלום הננוח גלה שיש בתוכו גדי קטן, פעלתן. כעת יש לנו כבר ארבעה שחקנים: גדי ושלום הם השחקנים העקריים, ושניהם מסתירים בתוכם עוד שני שחקני משנה: לגדי הקטן שמתחבא בתוך שלום נקרא 'גדי שבשלום' ולשלום הקטן שמתסתר אצל גדי נקרא 'שלום שבגדי'.

לכל בלע

מי הם השחקנים של ספירת העמר? שבע מדות הלב!

מי ספירת העמר מקדשים אצלנו לתקון המדות שלנו. זו הסבה שמנהג

בלע ב'החלשות'

גדי ושלום הם ההפך הגמור. גדי הוא טפוס זריז, נמרץ ופעלתן, שאוהב לסיים כל דבר במהירות. לא נעים, אבל לפעמים זה קצת בלחץ... לעמתו, שלום מתנהל לו על מי מנוחות. לא רוצה לומר עליו עצלו, אבל בהחלט לוקח את הזמן, לא ממהר לשום מקום. החלק המעניין מתחיל כשהם צריכים לעשות משהו יחד. שניהם לומדים בכיתה שלי, כך שלפעמים מתרחש המפגש המצחיק. שמעתם פעם על הבטוי 'ספינה עם שני קברניטים'? זהו בדיוק. כל אחד מהם סוהב לכוון אחר, כך שמרב דיונים ביניהם נשארת הספינה תקועה במקום. כך זה בדרך כלל, אבל פעם אחת ראיתי את השלוב ביניהם מצליח. לא יודע איך בדיוק קרה הפלא, אבל ראיתי ששניהם נהנים ממנו. זה קרה ברגע שכל אחד מהם הבין, שהתכונה של החבר, זו ההפוכה משלו, דוקא היא זו שנחוצה לו ברגע. שלום הננוח קלט פתאום שהעסק לא זו ואם הוא רוצה שמשהו בכל זאת יקרה הוא חייב להעזר בזריזות של גדי. בהשראתו גם שלום התחיל לזרו עניינים. לעמת זאת, גדי הרגיש לחץ. כל הזמן הוא דרוך כמו קפיץ. מה עם לשחרר טפה? זה הרגע בו

לרוץ לכביש? ודאי שלא, ודוקא בגלל שצאני אוהב אותו אגער בו על המעשה. מה יש? שיפחד קצת, העקר שלא יזיק לעצמו. אז לפי דעתכם הגערה שלי היא אהבה או לא? היא שיכת למדת החסד? ודאי שכן, אבל אחרי השעור בעקרון ההתפללות, תהיה התשובה מדיקת יותר: זוהי 'גבורה שבחסד'. המדה העקרית בלבי היא האהבה שלי אליו (חסד), אבל אותה אהבה יוצאת החוצה בצורה של בקרת (גבורה).

טוב, המדור שלנו צריך להסתיים ובקשי התחלנו את ספורו של השבוע הראשון... אני משאיר לכם [ולני] שעורי בית, כי הספור הזה חוזר על עצמו בכל אחד משבעת שבועות הספירה. חוזר? סליחה! ממש לא חוזר על עצמו! כל שבוע זהו ספור חדש, שמאיר את הנפש שלנו באור מיחד וספיר!

שנופה להתכונן למתן תורה!

שבת שלום ומברך!

5?

ישראל לקרא בשבתות הספירה אחרי תפלת מנחה של שבת את פרקי אבות, העוסקים בתקון וישור המדות. ברוך פדי לקבל את התורה פראוי צריך להיות קדם בן-אדם. "דרך ארץ קדמה לתורה". אז את מדות הלב אנו מעבירים טפול מזקדק, ומקדישים לכל אחת מהן שבוע מלא, ותכנית הטפול של אותה המדה בנויה לפי עקרון ההתפללות. מלבד המדה עצמה, אנו מזהים בה התפללות עם שאר שש המדות, כך שבכל שבוע נוכל לתקן שבע צורות שונות של אותה מדה.

למשל: השבוע הראשון מקדש למדת החסד, וזה אומר שבשבוע זה אני בוחן את טוב הלב שלי. למה? כי חסד ומעשים טובים עושים מתוך אהבה, ולכן זהו זמן טוב להתבונן עד כמה אני באמת אוהב את החבה, כמה אני משתף אותו בשלי ומצליח לתת לו בכיף. זו המדה העקרית.

רק מה? נתינה בלי גבולות לא תמיד מעידה על אהבה. האם אתן לאחי הקטן

סדר השתלשלות

הוא נושא התבוננות עיקרי בחסידות. לכאורה, החסידות, ששמה דגש על הקשר הישיר עם הקב"ה ועל תודעת־השראת "אין עוד מלבדו", היתה צריכה 'לדלג' על כל הפרטים בינו יתברך לבינינו. אך למרבית הפלא, החסידות אפילו מוסיפה עוד מדרגות, הבחנות ודיוקים על סדר השתלשלות האור האלוקי המתואר בספרי הקבלה. יתר על כן, העיסוק בענין לא תופס מקום רק ב'השכלה' החסידית, המעמיקה בסודות האלקות, אלא גם ובעיקר ב'עבודה' החסידית של התבוננות השייכת לתפלה. מדוע?

דרך חב"ד מדגישה את ההתבוננות הפרטית. כדי שענין יתאמת ויחדור לאדם לא די בשינון 'מנטרה' כללית של דבקות ובטול־עצמי – הוא צריך להיות מובן לפרטי־פרטים בשכלו. להתבוננות המפורטת בסדר השתלשלות תועלת כפולה: ב"רצוא" לאלקות, תכלית ההתבוננות היא ההכרה האמתית ש"אין עוד מלבדו", התלויה בהבנת כיצד כל פרטי המציאות, מהחל עד כלה, נובעים מהמקור האלקי ובטלים אליו. ב"שוב" למציאות, פירוט השתלשלות האור האלקי מאפשר לקיים את המצוה להתדמות לה' – להבין כיצד הדברים מופיעים גם בנפש פנימה וללמוד מהם לקח בעבודת ה'.

הרב יצחק גינזבורג שליט"א הקדיש מאות שיעורים להתבוננויות מפורטות בסדר ההשתלשלות ולתרגום הדברים לשפת הנפש. דגש מיוחד שם הרב על כך שגם התבוננות 'מסודרת' זו אינה מקובעת – עליה להתחדש תמיד, כדי שבכל יום נוכל להתבונן בסדר ההשתלשלות באופן רענן ומקורי, בהסתמך על מבנה אחר. השיעורים השבוע הם דוגמה נפלאה איך אפשר להתוות שוב ושוב מהלכים שלמים של סדר השתלשלות, להתבונן בהם כל פעם מזוית אחרת, ולמצוא בהם תמיד טעם חדש של 'השכלה' ו'עבודה'.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ
ו	א	ב	י	ש
נ	פ	ל	א	ו
ת	ר	ת	ר	ת